

Виноград Господњи

ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Година двадесет прва

Број 3

Нови Сад

О Успењу Пресвете Богородице 2025.

Бесплатан примерак

Радуй се, Мати Живота, која избављаш од смрти душе наше!

Са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ

Лист православне Епархије бачке

Година двадесет прва, број 3

Нови Сад, о Успењу Пресвете Богородице 2025.

Уредник

Презвиџер др Милан Бандобрански

Чланови уредништва

Пројојереј-сјаврофор Милован Миограјовић

Пројојереј-сјаврофор Владан Симић

Пројојереј Жељко Лајиновић

Пројонамесник Ијор Иђајов

Пројонамесник Лео Малешев

Др Данило Михајловић

Лектор и коректор

Јелица Негућ

Техничка обрада

Тајјана Срђић

Штампа

М&А Принт студио, Нови Сад, 2025.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво

21000 Нови Сад

Змај-Јовина 4

vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com

www.eparhijabacka.info

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:

Лист православне Епархије бачке

/Главни и одговорни уредник презвиџер др Милан
Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82
(2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија
бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм

Лист *Виноград Господњи* излази пет пута годишње.

ISSN 0353-1783

COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

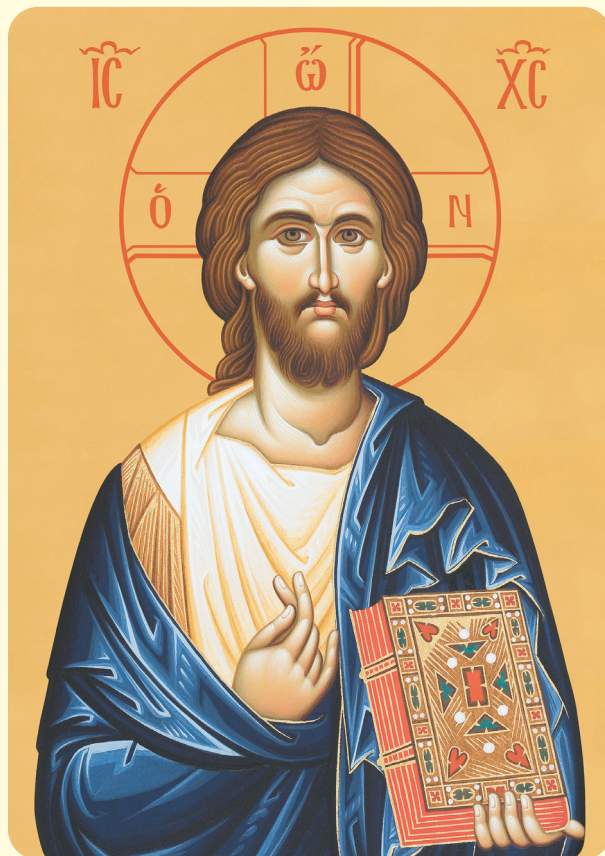
ОСМИ ДАН	3
Презвиџер др Милан Бандобрански 1700-годишњица одржавања Првог васељенског сабора	3
ИЗ СВЕТОГ ЈЕВАНЂЕЉА	8
Презвиџер Стефан Сентђерђи Беседа у Недељу Самарјанке	8
РАЗГОВОР	10
Ђакон Будимир Кокотовић Мученичком крвљу Црква се не руши већ зида	10
ХРИШЋАНИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	18
Катихета Марко Радаковић Желимо ли Христа или нешто од Њега?	18
ПОВОДИ	21
Др Гордана Петковић Живот и дело светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере	21
ИЗ ЛЕТОПИСА	26
Рашко Рамадански, кустос – археолог Најстарији надгробни споменик у Бечеју	26
НОВА ИЗДАЊА	28
Катихета Бранислав Илић Зборник радова о злочинима у Бачкој 1941 – 1944. године	28
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ	30
Са часа веронауке Дани духовне радости	30
АКТУЕЛНОСТИ	33
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ	38
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	39

Презвитер др Милан Бандобрански 1700-ГОДИШЊИЦА ОДРЖАВАЊА ПРВОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА

Наша света Православна Црква ове, 2025. године обележава велики јубилеј – хиљаду и седам стотина година од одржавања Првог васељенског сабора у древном граду Никеји, данашњем Изнику у Турској. Овај велики јубилеј Цркве је прилика не само да се подсетимо на историјске чињенице у вези са одржавањем Првог васељенског сабора него и да укажемо на духовни значај тог историјског догађаја за православне хришћане свих времена.

Од самог почетка постојања новозаветне Цркве Божје, Личност Господа Исуса Христа, Оваплоћеног Сина Божјег, налази се у средишту њеног живота, јер Христос јесте Глава Цркве, која је Његово Тело, а чији удови смо сви понаособ (ср. Римљ. 12, 5; Еф. 1, 22 – 23; 4, 15 – 16 и Кол. 1, 18). Међутим, још за време овоземаљског живота Господа Исуса Христа – Којега су првобитно следила Дванаесторица светих апостола, а потом и шири круг Седамдесеторице ученика – било је много оних међу Јудејима који не само да нису веровали у Њега као Сина Божјег и обећаног Месију него који су, истовремено, у Њему видели само „обичног човека”. Иако је чинио многа очигледна и непорецива чудеса међу људима, према њима је то чинио „помоћу кнеза демонскога” (Лук. 11, 15), а не по Својој божанској сили коју има као Богочовек. Такви су, штавише, сматрали „хулом” то што је људима, које је исцељивао и са којима се сусретао, Господ наш опраштао грехе (ср. Мат. 9, 3; Марк. 2, 7 и Лук. 5, 21). Поред овог јудејског „саблажњавања” истином да је Бог управо у Личности Христовој постао Богочовек, Који страда и чак умире на крсту – из чега, по њиховом тумачењу, произилази да је Христос био само „један пророк”, односно „обичан човек” – од најранијих времена је постојала и заблуда Јелина према којој је сматрано „лудошћу” то да у Божанству може постојати било шта човечанско (ср. I Кор. 1, 23), због чега је Христова човечанска природа

Господ Исус Христос

да сматрана привидном. Управо су се ове „две опречне заблуде у разним облицима понављале у току хришћанских векова” (Милош Парента, „Значај прославе Првог васељенског сабора”, *Гласник Српске Православне Патријаршије*, број 9, 1/14. маја 1925, стр. 136). Сходно томе, поједине, касније настале, јереси порицале су Христову божанску природу, а друге – Његову човечанску природу.

Поред наведеног, не треба превидети да је, током прва три века, Црква страдала од многобожачких римских владара, чији поданици су немилосрдно прогонили хришћане и одузимао им животе на најсвирипије могуће начине јер је хришћанство у то време било чак и забрањена религија. Управо због тога и највећи број хришћанских мученика, које данас прослављамо као свете, потиче баш из тог периода. Међутим, када после пуна три века,

Осми дан

Миланским едиктом светог цара Константи-на Великог из 313. године, престају физички прогони и страшна мучења хришћана, јер им је дата слобода исповедања вере у Бога, напади на Цркву тада бивају пројављени изнутра, на један далеко перфиднији начин него што је то било током прва три века – кроз појаву различитих јереси. Управо је настанак једне од таквих јереси, назване *аријанство* по јеретику Арију, био повод за сазивање и одржавање Првог васељенског сабора пре седамнаест столећа.

Арије је био учени презвитер из Александрије, а родом је био из Либије. Он је сâм себе сматрао следбеником чувене Антиохијске школе, у којој је, приликом тумачења Светога Писма, текст разумеван искључиво на дослован, односно буквалан начин, за разлику од Александријске школе, у којој је, при тумачењу Светога Писма, примењиван алегорички егзегетски метод, према којем одређени текст има увек алегорички, односно пренесени смисао. Такви методи у тумачењу Светога Писма одражавали су се, између осталог, и на разумевање Бића Божјег и начина Његовог постојања. Арије је био под утицајем Лукијана, знаменитог учитеља Антиохијске школе, иначе следбеника Павла Самосатског који је заступао погрешно учење познато као *монархијанство*.

Суштина Аријеве јереси се огледала у његовој тврдњи да је само Отац нерођени Бог, а да Син од Оца накнадно добија Своје постојање. Сходно томе, према Арију, Господ Исус Христос, Син Божји, није био истински Бог, јер је, за разлику од Бога Оца, био „створено биће”. Арије је, наиме, сматрао да је било времена када Син није постојао и да, према

Први васељенски сабор (манастир Велика Лавра)

томе, Он није вечан нити беспочетан. Арије је признавао Сина за усиновљеног Богу, али се колебао како да дефинише Његово Божанство (Василије Васиљевич Болотов, *Историја Цркве у њериоду васељенских сабора. Историја догматске мисли*, Епархијски управни одбор Епархије жичке, Краљево 2006, стр. 17 – 18 и 21). Према Аријевом јеретичком учењу, Бог Отац је једини вечан, док су сва остала бића створена, а први међу њима – Логос Божји. Дакле, Арије је практично порицао божанску природу Господа Исуса Христа, сматрајући Га, додуше, најсавршенијим међу створеним бићима, али не и Богом у суштинском смислу. Арије је своје учење изложио у спису *Талија*, који је једним делом био написан у поетској, а другим делом у прозној форми, због чега је био веома популаран међу његовим присталицама.

Због свог погрешног учења, које је придобило многе следбенике и унело велики немир у живот Цркве, Арије је најпре изопштен на сабору епископа који је сазвао епископ александријски Александар 320. или 321. године. Међутим, Аријево изопштење није онемогућило даље ширење његове јереси и све веће несугласице и немире, чак и ван граница Египта, тако да је аријанство убрзо

Осми дан

постало општецрквени проблем. Из наведених разлога римски император Константин Велики, желећи да буду решени новонастали проблеми, који су попримали све шире размере на истоку Римске Империје, доноси одлуку да сазове велики црквени сабор на којем ће учествовати епископи из читаве Империје.

Одржавање Првог васељенског сабора је било одређено за 325. годину, када се навршавала двадесета годишњица владавине цара Константина Великог. За место одржавања сабора био је одређен град Никеја, превасходно због његовог повољног географског положаја и близине императорске резиденције, која је од Никеје била удаљена око тридесет километара. Историјски извори сведоче да је на Сабору учествовало око триста епископа, али подаци се међусобно разликују по питању тачног броја учесника. Према црквеној традицији, на Првом васељенском сабору је било сабрано триста осамнаест светих Отаца, а овај број се симболички доводи у везу са триста осамнаест Авраамових слугу који су победили савезничке царе (ср. 1 Мојс. 14, 14 – 16). На Првом васељенском сабору су учествовали велики Оци и Учитељи Цркве, попут светог Атанасија Великог, светог Спиридона Тримитунтског и светог Николаја Мирликијског. Сабору су присуствовали и многобројни подвижници и исповедници који су преживели последња гоњења хришћана.

На Првом васељенском сабору је осуђена аријанска јерес, док су Арије и његови следбеници осуђени као јеретици. Саборски Оци су усвојили Символ вере (кратко исповедање хришћанске вере) који је имао осам чланова, а основа за њега је био Символ вере Цркве у Кесарији Палестинској. Кључни термин у никејском Символу вере јесте *Једносуштан* (*ὁμοούσιος*), којим су саборски Оци исповедили веру Цркве да је Господ Исус Христос Једносуштан Богу Оцу, односно да Бог Отац и Бог Син имају једну и исту божанску сушти-

СВЕТА ТРОЛИЦА

Света Тројица

ну. Овим појмом је недвосмислено оповргнуто аријанско учење да је Син Божји створено биће. Иста реч је драгоцене јер је она била и темељ за даљи развој богословља Цркве о Личности Господа Исуса Христа, које ће бити развијено и утврђено на потоњим васељенским саборима. Стога је с правом закључено и то да је „у речи *ὁμοούσιος* (*омоуσιос*, *Једносушни*) дата синтеза целокупног учења о Сину Божјем” (Василије Васиљевич Болотов, *Историја Цркве у периоду васељенских сабора. Историја бојословске мисли*, стр. 39). Поред осуде аријанске јереси, Први васељенски сабор је донео и двадесет канонских одредби које се тичу унутрашњег уређења и живота Цркве, као и црквене дисциплине која је била нарушена, посебно током гоњења хришћана.

Када је реч о *духовном* значају Првог васељенског сабора, он је знатно дубљи од његовог историјског значаја. Могли бисмо рећи

Осми дан

да духовни значај Првог васељенског сабора превазилази историјске оквири епохе у којој је одржан и да је он савремен, а, самим тим, и свагда актуелан. Разлог томе лежи у чињеници да је Први васељенски сабор био пројава, али уједно и потврда, саборне свести и вере васељенске Цркве о Личности Господа Исуса Христа, Сина Божјег, Који је „исти јуче, данас и у векове” (Јевр. 13, 8). Са једне стране, вером коју су исповедили Оци Првог васељенског сабора у Nikeји је једном засвагда скинут вео неразумевања са свих старозаветних наговештаја о обећаном Месији и оповргнута су сва дотадашња застрањења у поимању Личности Господа Исуса Христа, закључно са аријанством. Са друге стране, истом том вером је и свим потоњим нараштајима – укључујући и наш, али и све будуће – пружен непоколебиви темељ свеукупнога живота у Цркви, који почива на истини да је Господ Исус Христос Истинити Бог, Који је постао истинити Човек ради нас и ради нашега спасења, односно на истини да је Христос Богочовек.

Вера у Господа Исуса Христа, Сина Божјег, Једносушног Богу Оцу, – коју су исповедили и предали нам Оци Првог васељенског сабора, – јесте сама срж хришћанства. Исповедање те темељне истине хришћанске вере уједно је и исповедање вере о спасењу света и човека у Личности Оваплоћеног Сина Божјег. Вера у Богочовека Христа подразумева и истину да је Христос Глава Цркве и да без Христа Црква не може постојати у овоме свету као богочовечански организам чији удови јесу сви чланови Цркве. Исповедајући веру у Господа Исуса Христа, Сина Божјег, исповедамо и веру у Бога Оца, од Којега је Христос „рођен пре свих векова”, али и веру у Бога Духа Светога, „Који се са Оцем и Сином заједно поштује и заједно слави”. Наиме, управо Христом „познасмо Оца и Дух Свети дође у свет” (*Слава и ниње на сѣиховње на вечерњу свете Педесетнице*).

Другим речима, вером у Христа ми исповедамо и веру у Свету Тројицу, јер нам се управо у Христу Бог открио као Света Тројица.

Следствено, вером у Господа Исуса Христа исповеда се и вера Цркве у могућност и реалност богопознања, којим нам се дарује и живот вечни. Јер, према богонадахнутим речима јеванђелског одељка из Јеванђеља по Јовану, који се чита у Недељу светих Отаца Првог васељенског сабора, сама суштина, односно садржај вечнога живота огледа се у томе да људи познају Бога Оца као *Јединију Истинију Боја*, али и Христа Којега је Он послао (ср. Јов. 17, 3). Исповедање вере у Оваплоћеног Сина Божјег је и исповедање истине да је заједница између Бога и свакога човека могућа, и то управо у Христу Богочовеку. Али, та заједница се остварује по благодати, а не по природи (суштини), јер суштина Божја је *нејричасна* човеку, то јест недосежна његовом искуству.

Богопознање и заједница са Богом – који се, како смо претходно предочили, остварују у Христу – воде нас ка обожењу, а оно се, нимало случајно, у Предању Цркве назива и *охристовљење*, управо по Христу Који и јесте Извор обожења људи.

Сви аспекти вере наше свете Цркве и духовног живота који су овом приликом наведени, али и многобројни други о којима није било речи, утемељени су на богооткривеној истини да је Господ Исус Христос Истинити Бог и да је Он Једносуштан Богу Оцу, а не да је створено биће, како је Арије погрешно тврдио. Плодови победе коју је Црква однела над аријанством на Првом васељенском сабору пре седамнаест векова су не само многоструки него и далекосежни, јер – захваљујући њима, а благодаћу Духа Светога – Црква и данас одолева многобројним искушењима овога света који у *злу лежи*, како на нивоу непоколебивог исповедања вере и црквеног учења тако и на пољу непрекидне

Осми дан

духовне борбе са силама зла које покушавају да разруше темеље и сáмо биће Цркве, коју ни „врата пакла неће надвладати” (Мат. 16, 18).

Јубилеј који прослављамо подсећа нас и на то да, као што су се свети и богоносни Оци Првог васељенског сабора у Никеји показали „истинитим чуварима апостолских предања” (Слава на литији, вечерње Недеље светих отаца Првог васељенског сабора) и „пресветлим светилницима истине Христове” (сједален по 3. песми канона у Недељу светих отаца Првог васељенског сабора), и ми, као верна чеда Цркве и њихови следбеници, треба свагда да будемо *свешлоси свешу* и *со земљи*, којима се обасјава и чува истинна богооткривене хришћанске вере (ср. Мат. 5, 13 – 16). Прослављајући ову својеобразну победу Цркве и вере у Христа Богочовека, издејствовану пре седамнаест векова у Никеји, ми, и поред свих недаћа и искушења живота у овоме свету, осећамо неизмерну радост због те победе, једном засвагда остварене у Христу Који је победио свет (ср. Јов. 16, 33).

Том вером у Господа Исуса Христа, Истинитог Бога, живели су, пре свих, Пресвета Богородица и свети апостоли, који су били Његови први и највернији следбеници. Ту веру су примили, али и непоколебиво посведочили, и сви потоњи свети мученици, чијом мученичком крвљу су натопљени темељи Цркве, поготову током прва три stoleћа, али и касније, све до наших дана. Посебно су том вером живели, током свих векова хришћанске историје, свети и богоносни Оци и Учители Цркве, велики духовни пастири и богослови, који су својом писаном и усменом речју ту веру преносили другима и притом је сачували светом и неокрњеном.

Исту ту веру су примили и нама предали светитељи из нашег српског рода, почев од Светога Саве, првог архиепископа и Просветитеља српског, преко свих његових святих наследника на свештеном трону, све до

Господ Исус Христос, Добри Пастир

светитеља последњег stoleћа, попут светих владика Николаја Велимировића и Иринеја Ђирића, као и преподобног оца Јустина Ћелијског. За ту веру су своје животе положили свети кнез Лазар и остали косовски мученици, као и многобројни новомученици из нашег рода. Иста та вера се налази и у темељима нашег Светосавског и Косовског Завета, који и нису ништа друго до њена примена и остварење у животу српског народа. Захваљујући тој вери, ми и данас постојимо као Црква, тиме и као народ који ту Цркву чини, а да бисмо опстали и убудуће, неопходно је да том вером и сами живимо, сведочећи је истрајно и предајући је неизмењену и будућим нараштајима, али свагда имајући на уму да је наше пролазно постојање, у овоземаљском животу, у Цркви и кроз Цркву пут ка вечном животу у Царству Божјем.

Из светог Јеванђеља

Презвитер Стефан Сентђерђи БЕСЕДА У НЕДЕЉУ САМАРЈАНКЕ (Саборни храм у Новом Саду, 5/18. мај 2025. године)

Драга браћо и сестре, Бог није створио човека да буде сâм већ му је створио и друга спрам њега. На првим страницама Светога Писма видимо да је човек створен као биће које треба да живи у односу са другим људима, тојест да буде *биће заједнице*. Човек управо на тај начин, у односу са ближњима, упознаје себе. Зато и различити сусрети са другима остављају на човеку неизбрисиви траг. Неки од њих у потпуности мењају наше токове живота или отварају нове перспективе. Кад овакви сусрети између људи могу чинити велике промене, шта тек можемо очекивати од сусрета човека са Богочовеком, од сусрета творевине са Творцем?

Данашње свето Јеванђеље нас уводи у дубине једног таквог сусрета – не обичног, не случајног, не временски и просторно ограниченог, већ сусрета који вековима одјекује кроз све душе које трагају за истином, за смислом живота, за спасењем. То је сусрет човека са Богом. То је тренутак када пролазно сусреће вечно, када грешно наилази на Свето, када срце човека чује глас који га је створио.

Господ Исус Христос, путујући кроз Самарију, долази до једног старог бунара, Јаковљевог кладенца, седа и обраћа се жени која је дошла да захвати воду. Господ јој се не обраћа да би од ње нешто добио већ да би јој нешто даровао, да би јој понудио нешто што не носи у рукама него што извире из Његовог бића – *воду живу*.

Шта је та *вода жива* коју Христос обећава? Није то обична вода из бунара. Није то освежење за тело. То је благодат Божја, то је присуство Духа Светога у човеку. То је живот

Господ Исус Христос и жена Самарјанка

у пуноћи, у заједници са Богом. То је онај унутрашњи извор који никада не пресушује јер извире из срца у којем Христос пребива.

Али та *вода жива* се не улива у срце које је затворено; не улива се у срце испуњено горчином, осудом, мржњом и себичношћу; не улива се у срце које се узда само у себе. Зато је, пре него што приђемо Господу, потребно да учинимо оно што је најтеже: да се отворимо, да признамо да жеднимо и да нам треба Он. Погледајмо себе искрено! Чиме ми гасимо своју жеђ? Где тражимо мир? Где тражимо радост? Да ли је тражимо у Богу или у пролазним стварима? Жедни смо правде, жедни смо љубави, жедни смо мира, жедни смо смисла. Жедни смо онога што нам ниједан бунар овога света не може дати. И што више пијемо са извора овога света, то више откривамо да наша жеђ не престаје.

И управо у ту унутрашњу пустињу нашег бића долази Господ – не са осудом, не са прекором, већ са благословеном понудом. Христос се обраћа човеку као Пријатељ и Брат. Он га се не гнуша, не избегава га, већ ступа са њим у дијалог. Он са женом Самарјанком

Из светог Јеванђеља

почиње разговор који није само личан већ и спасоносан. А она, збуњена, оклева. Управо та збуњеност, та бојазан, то неспремно срце – то је наша слика. Али Спаситељ такво срце не одбацује. Христос поучава жену Самарјанку и постепено јој открива ко је Он. Од странца Он постаје пророк, од пророка – Месија. А када је њено срце то схватило, када је њена душа препознала Извор живота, она је оставила свој крчаг. Она је дошла по воду, али је пронашла Онога Који је битнији и од воде. Њен крчаг остаје крај бунара, јер је и сâма постала извор. Господ каже: „Вода коју ћу му ја дати постаће у њему извор воде која тече у живот вечни” (Јов. 4, 14).

То је, дакле, крајња тачка спасења: да човек не само више не тражи да угаси сопствену жеђ већ да постане онај који из себе излива *воду живу*; да не буде само прималац благодати већ њен носилац; да, уместо да носимо крчаге по свету у потрази за смислом, postanемо они у чијем присуству и други проналазе Христа.

И зато, није ли и нама Господ рекао: „Ако је ко жедан, нека дође мени и нека пије” (Јов. 7, 37)? Нисмо ли и ми као жена Самарјанка пуни питања, сумњи, оптерећени прошлошћу, спутани навикама, жељни нечега што не умемо ни да именујемо? И, ево, Христос нас не одбацује. Он седи крај бунара нашег живота и чека. Не као силник овога времена него као Пријатељ. Не као судија већ као Лекар. Зато, драги моји, приђимо данас Христу! Не фор-

Господ Исус Христос

мално, не речима, већ срцем! Пожелимо ту *воду живу*, пожелимо Њега! Пожелимо живот који нема краја, живот који не зависи од овога света. И нека и наша уста, после сусрета са Господом, говоре другима попут Самарјанке: „Дођите, видите човека који ми рече све што учиних. Није ли Он Христос?” (Јов. 4, 29). Јесте, браћо и сестре, Он је Христос. Он је Извор. Он је Вода жива. И само у Њему наша жеђ престаје.

Нека би Господ дао да се и ми нађемо у сусрету и разговору са Њим, да нас препозна као Своје и да нас напоји водом вечног живота! Богу нашем нека је слава и хвала у векове векова! Амин.

Разговор

Ћакон Будимир Кокотовић МУЧЕНИЧКОМ КРВЉУ ЦРКВА СЕ НЕ РУШИ ВЕЋ ЗИДА

У овом броју *Винограда Господњега* доносимо разговор са ђаконом Будимиром Кокотовићем, службеником Библиотеке Патријаршије Српске, са којим смо разговарали о молитвеном поштовању и етосу светих мученика, као и о страдању свештенства у Другом светском рату.

Оче Будимире, мучеништво је у Цркви присутно од самих почетака њеног живота, а ми исповедамо да је Господ Христос Први Мученик. Замолићу Вас да нам на почетку разговора објасните смисао хришћанског мучеништва.

„Чашу коју ја пијем испићете” (Марк. 10, 39), рекао је Спаситељ Својим ученицима, а чаша коју је Господ испио није ништа друго до чаша голготскога страдања. Но, Спаситељу је сваки дан на овоме свету био по једна страшна Голгота и Његова *чаша меда* је потпуно ишчезла у бескрајној *чаши жучи*, коју је драговољно испио за наше спасење. Његове речи су се заиста испуниле: чашу коју је Он испио испили су и Његови ученици, свети апостоли, мученички пострадавши за свето Јеванђеље.

Спаситељ је Својим вернима предсказао и следеће: „Тада ће вас предати на муке, и побиће вас, и сви ће вас народи омрзнути због имена мога” (Мат. 24, 9), али „ко претрпи до краја, тај ће се спасти” (Мат. 10, 22). Већ у *Делима айосћолским* видимо велика страдања хришћана; на хиљаде и хиљаде невиних људи је страдало за Име Христово од многобожачких царева. Црква је била гоњена све до доношења Миланског едикта 313. године. Међутим, страдања и гоњења хришћана су се догађала и после Миланског едикта, као и кроз потоњу хришћанску историју, све до данас.

У првим вековима хришћанства Црква је изнедрила многе свете мученике, који су, својом крвљу за Христа Господа, задобили венац мучеништва – венац Царства небеског. Они су темељ наше Цркве, због чега свети апостоли Павле и Јован саветују да се угледамо

Ћакон Будимир Кокотовић

на „облак сведока (мученика)”, који иду за Јагњетом Божјим у белим хаљинама, куд год оно пође (ср. Јевр. 12, 1 – 2; Откр. 7, 9 и 14, 4). О мучеништву за Христа пишу и ранохришћански свети Оци и Учитељи Цркве, од којих су многи и сами пострадали због вере, као што су свети Игнатије Богоносац, свети Јустин Философ, свети Иринеј Лионски и многи други. Ходећи путем Христовог Јеванђеља, многи верни постадоше жртве за веру и истину, а нарочито епископи, презвитери и ђакони, који су проповедали реч Господњу – од Јерусалима, где је међу првима пострадао свети архиђакон Стефан, затим свети апостол Јаков, брат Господњи и први епископ Јерусалима, све до Антиохије, Јеладе, Рима, али и до Сирмијума и Сингидунума (наши градови данас, Сремска Митровица и Београд). Дакле, и на простору данашњих српских земаља су, још у првим вековима хришћанства, пострада-

Разговор

дали многобројни мученици за веру Христову, попут светих Ермила, Стратоника, Доната, Фортуната и многих других који су на разне начине мучени и убијани. Не треба заборавити светог игумана Пајсија и ђакон Авакума ни многе друге страдалнике, пострадале за веру православну у вековима робовања под Турцима.

Прва богослужбена места су устројавана на гробовима светих мученика. Шта нам поручује ова освештана пракса у вези са поштовањем и прослављањем светих мученика?

Када су почела велика гоњења хришћана у првим вековима, једина сигурна места за молитву и проповед Јеванђеља биле су катакомбе (подземна гробља). Ту су хришћани сахрањивали мученике пострадале за веру. У катакомбама је служена Литургија на гробовима светих мученика, над чијим моштинама су пројављивана многобројна чудесна исцељења. Касније, у 4. веку, када су велика гоњења престала, на гробовима светих мученика хришћани су подизали храмове. И данас, приликом освећења храма, архијереј у Часну Трпезу полаже честице моштију светих мученика Цркве Христове. У сваком антиминосу, на којем се иначе савршава света Евхаристија, налазе се честице моштију светих мученика.

Замолићу Вас да нашим читаоцима објасните разлику између светих свештеномученика и свештеноисповедника.

Свети свештеномученици су они Божји угодници који су као свештенослужитељи Цркве (епископи, презвитери и ђакони) мученички пострадали за Христа и за хришћанску веру. Свети свештеноисповедници су такође били свештенослужитељи који су због вере пострадали, али, за разлику од свештеномученика, они нису мученичком смрћу скончали свој овоземаљски живот. И свештеномученици и свештеноисповедници су посведочили хришћанску веру и нису се одрекли Господа у тешким временима прогона и ратова.

Тако и у нашој новијој историји имамо свете свештеномученике Петра Сарајевског, Саву Горњокарловачког и Платона Бањалучког, који су мученички пострадали од усташког ножа или маља. Поред њих треба поменути и свете свештеноисповеднике Доситеја Загребачког, Иринеја Бачког и Варнаву Хвостанског, који су за веру претрпели страшна страдања, а касније су се упокојили од последица мучења.

Будући да се подробно бавите темом страдања Српске Цркве у Другом светском рату, можете ли нам рећи нешто више о страдању Цркве и свештенства у наведеном периоду?

Једно од највећих страдања у историји Српске Православне Цркве – од времена Светог Саве, првог архиепископа српског, па све до наших дана – догодило се у 20. веку. За време Балканског рата, 1912. године, аустроугарске власти су насилно укинуле српску народну аутономију, а годину дана касније, мученичком смрћу последњег карловачког патријарха Лукијана Богдановића, обезглављена је и Карловачка митрополија. Затим су уследила страдања наших архијереја, свештенства, монаштва и народа у Првом светском рату (1914 – 1918). Мученички је пострадао митрополит скопски Викентије Крцић 1915. године, а у злогласним логорима су били утамничени епископ нишки Доситеј Васић, епископ шабачки Сергије Григоријевић и умировљени митрополит рашко-призренски Нићифор Перић, који се од последица мучења упокојио у фебруару 1918. године. Највећи број српских свештеника је страдао од Бугара; многи су били интернирани са својим народом у логоре на територију данашње Бугарске (Софија, Сливен, Пловдив, Михаиловград, Стара Загора, Горно Паничерево, Велико Трново, Орханије, Казанлак, Хасково, Брезник, Радомир, Ћустендил, Дупница, Горња Џумаја, Кадин Мост, Плевен, Сомовит, Свиштоф, Лом и Шумен). Треба свакако споменути аустроугарске логоре за Србе: Нађмеђер, Нежидер, Арадску тврђаву, Добој, Болдогасоњ, Шопронек, Маутхаузен, Ашах на Дуна-

Разговор

ву, Хајнрихсгорин, Браунау... Ту је и манастир Гомирје у Лици, у којем су били утамничени многи православни свештеници. Нажалост, до данас не постоји научна студија о страдању Српске Православне Цркве у току Првог светског рата, а, према неким изворима, пострадао је преко четиристо педесет православних свештеника.

После непуне три деценије уследила су нова страдања Српске Православне Цркве, може се слободно рећи – највећа и најтрагичнија у историји српског народа. После бомбардовања Београда, 6. априла 1941. године, и почетка Другог светског рата у тадашњој Краљевини Југославији, Немци су анектирали северни део Словеније и окупирали Банат и Србију јужно од Дунава. Италија је узела део Словеније са Љубљаном, део Јадранске обале, придружила западни део Македоније, Косово и Метохију Албанији и поставила границу у Црној Гори. Мађарска је анектирала Прекомурје, Међумурје, Бачку и Барању, а Бугарска остатак Македоније и југоисточну Србију. Независна Држава Хрватска је створена 10. априла 1941. године, а њена територија је обухватала некадашњу Бановину Хрватску, Словенију, Босну и Херцеговину, као и део Далмације. Санџак је остао у италијанској зони интереса, а Немци су Нови Пазар задржали у саставу Србије, као и рудник Трепчу. Срем је припао под НДХ у октобру 1941. године.

У тим првим месецима рата на свиреп начин су убијена тројица архијереја са територије НДХ. Патријарх српски Гаврило Дожић је ухапшен, као и епископи жички Николај Велимировић, далматински Иринеј Ђорђевић и рашко-призренски Серафим Јовановић. Окупатори су протерали са епархија већ измучене архијереје: митрополита загребачког Доситеја и епископа захумско-херцеговачког Николаја, као и митрополита скопског Јосифа Цвијовића, епископа зворничко-тузланског Нектарија Круља, епископа злетовско-струмичког Викентија Проданова и епископа мукачевско-прјашевског Владимира Рајића.

Епископи будимски Георгије Зубковић и бачки Иринеј Ђирић су остали на својим епархијама, али под сталном присмотром ма-

ђарских обавештајних служби. У јеку Другог светског рата, у зиму 1942. године, мађарски окупатори су извршили незапамћени злочин – Погром над Србима, Јеврејима и Ромима у јужној Бачкој. Такозвана Рација је спроведена у јануару 1942. године, када је масакрирано више хиљада људи (не мање од четири хиљаде). Убијани су у православним храмовима, у домовима, на улицама, а бацани су под лед Тисе и Дунава. Међу жртвама Погрома у Бачкој – чији прецизан број тешко да ће икада бити утврђен – треба поменути и многобројне жртве пострадале у Новом Саду за само три дана, од 21. до 23. јануара. У Погрому је страдао и шеснаест свештеника Епархије бачке. Православна Црква их је, заједно са њиховом паством, унела у Диптих светих новомученика 2022. године. Благодаречи труду и подвигу протојереја-ставрофора Владана Симића, протођаконa Мирослава Николића и историчара Петра Ђурђева, 2023. године је, са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког г. Иринеја, објављено капитално дело – *Сјоменица Појрома у Бачкој 1941/1942. године*. У току рата, на територији Епархије будимске пострадао је свештеник Милош Апић, парох у Сантову. Овде свакако треба споменути епископа бачког Иринеја Ђирића, великог архијереја Српске Православне Цркве, који је у току рата успео да спасе преко две хиљаде осамсто деце из мађарског логора Шарвара. Мађарске власти су покушале да организују Мађарску Православну Цркву, о којој је писао блаженопочивши епископ шумадијски Сава Вуковић.

На територији НДХ су се нашле следеће епархије Српске Православне Цркве: бањалучка, горњокарловачка, дабробосанска, загребачка, зворничко-тузланска, захумско-херцеговачка, пакрачка, као и део Архиепископије београдско-карловачке (северно од Саве и Дунава). Један део Епархије далматинске се такође налазио под управом НДХ. Сви епархијски архијереји су поубијани и протерани, после чега су уследила страшна мучења и убијања свештенства, монаштва и верног народа. Усташке власти су отварале злогласне логоре смрти – Јадовно, Госпић, Паг, Стару Градишку, Јасеновац, Цапраг, Ко-

Разговор

привницу – а скоро сваки метар земље је био натопљен невино проливеом српском крвљу. Они који су успели да преживе усташки погром насилно су превођени у римокатоличку веру или су били интернирани у Србију. Одмах после оснивања НДХ забрањена је употреба ћириличног писма; брисано је све што је имало српско име, Србима је одузимања покретна и непокретна имовина; паљене су и рушене куће, храмови, манастири... Усташке власти су 1942. године вештачки створиле непризнату Хрватску Православну Цркву. Уништавана

су вишевековна духовна и културна наслеђа која су сведочила о постојању српског народа и Српске Православне Цркве на том простору.

Колико је НДХ била геноцидна сведоче нам и два усташка логора за децу, у Јastreбарском и у Сиску, у којима је уморено на стотине српске деце. Наша Црква их је, 2022. године, уврстила у Диптих светих као свету децу јастребарску и сисачку.

Само у Епархији горњокарловачкој, која је пре почетка рата имала сто осамдесет и два свештенослужитеља (активних и умировљених), мученички је пострадао осамдесет и један свештеник, заједно са епископом Савом Трлајићем. Од тога, шездесет и један је пострадао од усташа, пет од последица усташког мучења, једанаест од братоубилачке руке (партизанâ и четникаâ), док су четворица свештеника (Руса) погубљена као присталице такозване Хрватске Православне Цркве. Запаљени су конаци манастира Гомирја, девастиран је Епископски двор и Саборни храм у Плашком, а порушено, запаљено, опљачкано и девастирано преко две стотине храмова... Од тих болних рана Епархија горњокарловачка се није опоравила до данас.

Српска Православна Црква у Хрватској је дочекала крај рата као најтежи рањеник, како сведочи прота Душан Љ. Кашић, наводећи да је од девет епископа на том подручју преживео само један, а, према подацима из

Са изложбе о светом свештеноисповеднику Доситеју (Васићу)

1943. године, до тада је пострадао двеста седамнаест свештеника и око седамсто педесет хиљада верника. До краја рата је пострадао још двадесет и осам свештеника.

На основу извештаја Светог Архијерејског Синода, у двадесет и три епархије Српске Православне Цркве, у периоду од 1941. до 1945. године, пострадао је шесто двадесет и девет православних свештеника, од тога осамдесет и четири од Немаца, осам од Италијана, сто седамдесет и један од усташа, једанаест од Бугара, седамнаест од Мађара, петнаест од Арнаута, четрнаест од четника, два од недићеваца, два од љотићеваца, седам од енглеско-америчког бомбардовања, двеста деведесет и осам од партизанâ. Нажалост, овај број није коначан јер се још увек „скривају” имена свештеника пострадалих од партизанâ у току рата, а, нажалост, и у периоду после рата.

По завршетку рата, у доба „дароване слободе”, нове комунистичке власти су наставиле прогон Српске Православне Цркве, што нам најбоље потврђују исповедништва светог Иринеја (Ћирића) Бачког, светог Варнаве (Настића) Хвостанског и Беочинског, архијереја скопског Јосифа Цвијовића, дабробосанског Нектарија Круља, бањалучког Василија Костића, будимског Арсенија Брадваревића и преподобног аве Јустина (Поповића) Ћелијског.

Разговор

Које знамените архијереје, мученички пострадали у наведеном времену, бисте посебно издвојили?

Већ у првим месецима рата, 1941. године, само на територији НДХ мученички су пострадали митрополит сарајевски Петар Зимоњић, епископ бањалучки Платон Јовановић и епископ горњокарловачки Сава Трлајић. После хапшења и стравичног мучења митрополита Доситеја Васића у Загребу и епископа Николаја Јокановића у Мостару, усташке власти су их у бесвесном стању интернирале у Србију. Умировљени епископ пећки Јеротеј Гавриловић је био заточен у усташком логору у Славонској Пожеги, а после мучења је пребачен у Београд. Сва тројица су се упокојила од последица усташких мучења.

Епископ Горазд Павлик, чија Епархија чешко-моравска се тада налазила под канонском јурисдикцијом Српске Православне Цркве, стрељан је од Немаца 1942. године, а митрополит црногорско-приморски Јоаникије Липовац је страдао од комуниста на самом крају рата, 1945. године.

Свети Архијерејски Сабор наше Цркве прибројао је Лику светих свештеномученика и исповедника архијереје Петра Зимоњића, Доситеја Васића, Јоаникија Липовца, Платона Јовановића, Горазда Павлика и Саву Трлајића. Читајући њихова житија, која су идентична са житијима ранохришћанских мученика и исповедника, видимо њихов подвиг, страдање, а на првом месту непоколебиву веру у Христа Господа, Којем су, од младости своје па до краја овоземаљског живота, верно служили. Зато је тешко и незахвално појединачно издвојити неког пострадалог светог архијереја из тог периода страдања наше Цркве.

Црква је богочовечански организам и када један уд страда, страдају сви удови. Како је у време страдања изгледала организација Српске Православне Цркве и које детаље бисте посебно издвојили?

Као што сам већ споменуо, патријарх Гаврило Дожић је ухапшен и интерниран одмах

после немачког бомбардовања априла 1941. године. Слободе су лишени и епископи Николај Велимировић и Иринеј Ђорђевић. Шесторица архијереја су насилно протерана са својих епархијских катедри и привремено су се настанили у Београду. Прекинута је свака веза Светог Архијерејског Синода са већином епархија Српске Православне Цркве. Свакодневно су у Београд пристизале избеглице које су доносиле застрашујућа сведочанства о страдању Срба у скоро свим окупационим зонама.

Како је патријарх Гаврило био лишен слободе, а најстарији члан Светог Архијерејског Синода, епископ Иринеј Ђирић, био на територији мађарске окупационе зоне, митрополит скопски Јосиф је у Синоду преузео место председавајућег, као најстарији по посвећењу архијереј. Осим митрополита Јосифа чланови Синода су били епископ зворничко-тузлански Нектарије Круљ, нишки Јован Илић и тимочки Емилијан Пиперковић.

У току рата, митрополит Јосиф је, заједно са члановима Синода, успео да организује живот Српске Православне Цркве у веома тешким условима. При Канцеларији Светог Архијерејског Синода формиране су комисије које су од избеглица прикупљале сведочанства о страдањима Српске Православне Цркве у окупационим зонама. Само за Епархију горњокарловачку прикупљено је, залагањем проте Исе Пејновића, око шесто писаних сведочанстава и белешки о масовним страдањима православних верника и уништавању храмова. Митрополит Јосиф је успео да ухлебди многобројне прогнане свештенике, да обезбеди свештеничку сирочад и удовице... Уз највећи ризик је слао финансијску помоћ на Косово и Метохију, у Македонију, у Босну и Херцеговину, Далмацију и у друге крајеве. Упућивао је многобројне дописе и меморандуме како би спречио и зауставио страдање српског народа.

Велика су дела митрополита Јосифа у тим ратним годинама, годинама страдања, немаштине, страха. Али, његово име је уписано златним словима у нашу историју. Нажалост, страдање митрополита није завршено са завршетком рата него је настављено ње-

Разговор

говим прогањањем и у послератном периоду у комунистичкој Југославији.

До сада сте приредили неколико књига о страдању клира. Замолићу Вас да укратко упознате читаоце са њиховим насловима и садржајем.

Благодарећи Његовом Преосвештенству Епископу горњокарловачком г. Герасиму, епархијска издавачка установа „Мартирија“ из Карловца је објавила три моје књиге о страдању Карловачког владичанства у ратном и послератном периоду.

Поводом тридесет година од упокојења великог и мудрог архијереја наше Цркве, епископа горњокарловачког Симеона Злоковића, 2020. године сам приредио књигу под називом *Добри њасѣир Карловачкој владичансѣва*. Детаљно проучавајући његов живот и пастирски рад у многострадалној Епархији горњокарловачкој, кроз његов лични пример сам схватио важност истраживања страдања наше Цркве и молитвеног поштовања светих новомученика Српске Православне Цркве. Скоро четири деценије епископ Симеон је видао ране свог народа, поверене му пастве, обилазећи и служећи опела и парастосе над многобројним стратиштима на подручју Лике, Кордуна, Баније и Горског Котара. Навешћу само неколико великих стратишта, а заиста их има много на територији Епархије горњокарловачке: усташки комплекс логора Госпић – Јадовно – Паг, усташки логор за децу у Јастребарском, као и храмови у Глини, Теслином Смиљану, Садиловцу... Сваки метар земље Карловачког владичанства је натопљен крвљу српских новомученика који су пострадали само зато што су били православни Срби.

Епископ Симеон је са много љубави и пажње неговао успомену на свог претходника, епископа Саву Трлајића, као и на све пострадале свештенослужитеље Епархије горњокарловачке. Освећујући нове храмове у Глини, Госпићу, Садиловцу, Петрињи, Грачацу, Костајници, Хрватској Дубици и у многим другим местима, у том послератном, безбожном комунистичком времену, никада се

није либио да јавно говори о страдању своје епархије, нити да умањује број невиних жртава, својих епархиота, зарад лажног „братства и јединства“. И у његово време Црква је страдала од безбожне власти...

Заштитник и патрон Епархије горњокарловачке је свети свештенослужитељ Сава Горњокарловачки, који је мученички пострадао у лето 1941. године, заједно са великим бројем својих свештеника и верног народа, по свој прилици на Велебиту (Лика). Из љубави и поштовања према овом великом мученику Карловачког владичанства, 2022. године сам приредио књигу под називом *Боже мој, у Тебе се уздам. Свѣѣи свешѣеномученик Сава (Трлајић), ѣѣиској сремски и ѣорњокарловачки (1884 – 1941)*. Она представља до сада најопширнију објављену биографску целину о светом Сави Горњокарловачком, од његовог рођења у Молу (Бачка), до мученичке смрти, којој је са спремношћу и смиреношћу гледао у очи „и заједно са презвитерима часно пострадао, Христа сведочећи и кроз мучеништво вечност задобивши, овенчавши се венцем славе на небесима“, како је записано у његовом *ѣројару*. Књига је оцењена као значајни прилог српском мартирологијуму, саткан од проверених чињеница и базиран на анализи архивске грађе и докумената.

У тренутку када је завршавана припрема за штампу књиге о светом свештенослужитељу Сави Горњокарловачком, Свети Архијерејски Сабор је, 21. маја 2022. године, прибројао Лиду светих свештенослужитеља седамдесет тројицу свештеника и свештенослужитеља убијених у току Другог светског рата на подручју Епархије горњокарловачке. Тада ми је припала велика част да саставим животописе свештеника који су заједно са својим епископом пострадали за Христа. Књига је објављена 2024. године, под насловом *Свѣѣи свешѣеномученици ѣорњокарловачки. Мартѣролоѣиј (мученикослов) свешѣенсѣва и монашѣва Ёѣархије ѣорњокарловачке*, као драгоценост сведочанство о највећем страдању у историји некада славног Карловачког владичанства и својеврсном сатирању тамошњег српског свештенства и народа од хрватских усташа. Рецензенти овог дела су

Разговор

протојереј-ставрофор др Велибор Џомић и професор др Владислав Пузовић. Главни део књиге је посвећен животописима седамдесет тројице святих свештеномученика горњокарловачких. Трудио сам се да представим животе ових свештеномученика у целости, посебно истичући сведочанства о њиховом мученичком подвигу. Ова сведочанства се заснивају углавном на необјављеној архивској грађи, што књигу чини јединственим и поузданим извором података о величини жртве горњокарловачких свештеника који су следовали свом архипастиру – светом свештеномученику Сави Горњокарловачком. Књига је више од историјског документа; она је дубоко духовно сведочанство о вери, жртви и истрајности свештенства и монаштва Карловачког владичанства у периоду од 1941. до 1945. године.

Тако су у ове три књиге, на више од хиљаду и петсто страница, описана и документована страдања и искушења ове мучене епархије у другој половини 20. века. Унапред изражавам благодарност свима онима који ће указати на могућност евентуалне допуне и дораде ових дела. Уз то, изражавам дубоку наду да ће ова дела бити и подстицај будућим нараштајима да крену у нове подухвате истраживања живота, пастирског рада и страдања архијереја, свештенства, монаштва и верног народа Епархије горњокарловачке у ратном и послератном периоду друге половине 20. века.

Често можемо да чујемо питање: због чега Господ допушта страдање и који су плодови страдања за Христа? Оче Будимире, да ли бисте, кроз пример святих свештеномученика и свештеноисповедника, могли да дате одговор на наведена питања?

Једна од тајни за православне вернике јесте свакако и тајна невиног страдања народа Божјег. Кроз читаву историју присутне су многе пустоши, глад, земљотреси, поплаве, пожари, грађански ратови, болести... И данас смо сведоци свега овога и свакодневно примамо информације о страдању недужних и постављамо питање: где је Господ када дозвољава сва та искушења? Зашто праведници страдају у овом свету и какав је смисао страдања људи уопште ако полазимо од чињенице да је Бог Љубав (1 Јов. 4, 16)? Можда најбољи одговор на ова питања можемо пронаћи у Књизи о праведном Јову. Он је, по свом трпљењу и чврстој вери у васкрсење из мртвих и живот у Богу, прави духовни ослонац у нашим личним страдањима и пример за утеху.

Сва страдања у историји људског рода су допуштена по Божјем Промислу. Господ најбоље зна колики крст свако од нас може да понесе и неће нам дати ништа што не можемо да понесемо. Зато, не треба да очајавамо као они који немају наде већ да се радујемо, чврсто верујући у свето Јеванђеље у којем су дати одговори на сва наша питања и недouмице. Кроз свако страдање човек се духовно лечи, спасава и припрема за велику славу – Царство Божје. Јер, „Бог је тако заволео свет да је Сина Свога Јединородног дао да нико ко верује у Њега не пропадне него да свако има живот вечни“ (Јов. 3, 16).

Наши свети свештеномученици и исповедници су понели крст који им је Господ дао и без роптања су се пењали на Голготу страдања. Били су спремни да се одрекну себе и да пођу за Господом, верно следујући Његовим божанским речима: „Јер ко хоће жи-

Разговор

вот свој да сачува, изгубиће га, а ко изгуби живот свој мене ради и Јеванђеља, онај ће га сачувати” (Марк. 8, 35). Зато их је Господ прославио, а Црква прибројала Лику светих.

Можете ли повући својеврсну паралелу између мученичких житија српских новомученика из свих српских крајева и указати на јединствену нит која их повезује? Шта је оно што је свима њима заједничко без обзира на то што су живели у различитим географским пределима и историјским периодима?

Кроз житија наших светих свештеномученика, свештеноисповедника и новомученика видимо, на првом месту, веру у Васкрслог Господа Исуса Христа. Чувајући своју веру православну, сви они су пошли путем Христове Голготе и непоколебиво кренули у сусрет Спаситељу.

Наша Српска Православна Црква је страдала у свим српским крајевима у Другом светском рату. Страдали су недужни, без кривице, без осуде, само зато што су били православни хришћани из српскога рода. Ниједног тренутка нису поклекли пред моћницима овога света, нити су се одрекли своје вере. Многи од њих су могли да оду, да напусте своје епархије, парохије, манастире, села или градове, али сви они су остали са својим народом, са својом паством, јер „пастир добри живот свој полаже за овце” (Јов. 10, 11).

Они су дословно поновили подвиге ранохришћанских мученика бивајући уморени различитим мукама које су описане у житијима хришћана пострадалих у Римском Царству. На место колосеума у Риму и стратишта широм Мале Азије и Свете Земље, после седамнаест векова, дошла су губилишта на Велебиту, у Јасеновцу, Глини, Шајкашкој, Новом Саду, Шумарицама, Пребиловцима, на Гаравицама и у свим местима где су живели православни Срби. Страдали су од Бугара, Италијана, усташа, Мађара и Немаца искључиво зато што су били православни Срби, али су страдали и од братоубилачке руке, опет само зато што су били православни Срби.

Оно што повезује све страдалнике у Дру-

гом светском рату, али и уопште у 20. веку, јесте да су у вери издржали све до крви, а сви знамо да се мученичком крвљу Црква не руши већ зида!

Оче, која је Ваша порука читаоцима листа Епархије бачке?

Блаженопочивши епископ Симеон Злоковић је једном приликом записао следеће: „Сваки народ у својој историји има и своје велике људе, који надахњују епохе, стварају прекретнице, почињу и чак одређују историју народа. То су обично оне снажне личности које из недара духа народа, као посланици Божји, изазивају и покрећу живе снаге и утврђују их у организам светске историје.” У овом опису свакако препознајемо и карактеристике снажне личности епископа бачког др Иринеја (Ћирића), који је, у тешком времену, свом народу био покретач снаге и узора, полажући целог себе за Цркву Христову. Из тог разлога, у богатој историји Епархије бачке – у којој су позната имена чак десеторице епископа и пре Велике сеобе Срба 1690. године – у реду најзнаменитијих архијереја посебно место заузима управо лик светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере.

Целокупан његов овоземаљски живот је био обележен жртвовањем и страдањем за друге, за оне који су му били поверени као архијереју. Његов живот су обележила и велика лична страдања – делио је судбину са својом паством и као добри пастир никада није остављао своје стадо. То нам сведоче и свети мученици бачки, савременици светог Иринеја, који су пострадали за Христа у току Другог светског рата.

Зато је порука свима нама, а посебно епархијотима Епархије бачке, да се увек треба угледати на свете и светле примере из житија светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких, који су својим овоземаљским животом, љубављу, подвизима и страдањима задобили Царство небеско и постали наши усрдни молитвеници пред Престолом Божјим.

Разговарао катихета Бранислав Илић

Хришћани у савременом свету

Катихета Марко Радаковић ЖЕЛИМО ЛИ ХРИСТА ИЛИ НЕШТО ОД ЊЕГА?

Свети апостол Јован описује у свом Јеванђељу како је Господ Исус Христос чудесно нахранио пет хиљада људи, умноживши пет хлебова и две рибе. Касније Господ избегава људе који су тражили да Га виде, објашњавајући: „Заиста, заиста вам кажем: не тражите ме што сте знамења видели него што сте хлеб јаели и наситили се. Трудите се не за јело које пролази него за јело које остаје за живот вечни, које ће вам дати Син Човечји, јер овога потврди Бог Отац” (Јов. 6, 26 – 27).

Људи, дакле, нису тражили Христа због Њега Самог или због вечног живота већ су Га тражили зато што им је напунио трбухе, а тиме је пројављена њихова себичност. Нису то препознали као знамење Месије колико су увидели да у свему томе могу да се окористе. У наставку разговора записаног у Јеванђељу, видимо да Христови слушаоци то не увиђају већ и даље траже хлеб који пада са неба, ману којом је Бог хранио јеврејски народ у пустињи. Христов одговор их је затекао: „Ја сам хлеб живота. Оци ваши једоше ману у пустињи и помреше. Ово је хлеб који силази са неба: да који од њега једе не умре. Ја сам хлеб живи који сиђе са неба; ако ко једе од овога хлеба, живеће вавек; и хлеб који ћу ја дати тело је моје, које ћу ја дати за живот света” (Јов. 6, 48 – 51). После овога, многи ученици су напустили Господа, саблазнивши се тим речима. Многи су у оно време очекивали Спаситеља који ће решити друштвене проблеме, ослободити их тираније Римског Царства и пружити им материјално благостање. Господ их поучава да привремена овосветска задовољства нису оно што ће их истински напојити и нахрани-ти, нити им пружити прави и постојани мир, нарочито не вечни живот. То ће учинити Он Сâм и зато је потребно да буду Његови, да се са Њиме сједине и да буду удови Његовог Тела – Цркве.

Бог је Добар и чује када Му се молимо за оно што нам је потребно. Господ Исус Христос у више наврата указује на то. „Иштите, и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте, и

Господ Исус Христос

отвориће вам се. Јер, свако ко иште, прима; и ко тражи, налази; и ко куца, отвориће му се” (Мат. 7, 7 – 8). Али исто тако нас упозорава да у молитви не празнословимо као незнабошци, да не тражимо испразне и бескорисне ствари и да Богу не прилазимо само као некоме ко ће нам удовољити. „Него иштите најпре Царство Божје и правду његову, и ово ће вам се све додати” (Мат. 6, 33). Трагедија избора оних ученика који су се саблазнили о Господа била је у томе што они нису видели даље од својих тањира и више од овоземаљских жеља и идеја. „Што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно припреми Бог онима који Га љубе” (1 Кор. 2, 9). Уместо да отворе своја срца за изобиље Божјих дарова, они су се руководили себичним жељама не би ли им, сада и овде, „било добро”.

Православни хришћани воле Бога и слежу Му. Многи међу њима као да би желели да

Хришћани у савременом свету

се служе Богом, што није могуће. Многима је потрошачка логика продрла у веру, па би да је примењују и на Цркву. Одлазе у Цркву као да она нуди „услуге” попут неког „духовног сервиса”. „Троше” крштење, венчање, свеће, бројанице, иконе и тако даље, не знајући да својим животом често хуле на светињу. Моле се Богу само када је њима нешто потребно, да Он „поправи” лоше околности њихових живота. Одлазе на богослужење само кад им је потребно да на неки начин „поправе себе”, иду да „нађу свој мир”. Но, ми без Господа Христа не налазимо свој мир у Цркви, о чему смо раније писали. Ми улазимо у мир Христов, који нам је Он оставио (Јов. 14, 27), мир сасвим другачији од непостојаног овосветског мира, па и од „нашег” мира. Можда је најзаступљеније погрешно схватање да у цркву идемо, постимо и причешћујемо се да бисмо били „добри хришћани”, те да би Бог био „задовољан” нама. Неко ће питати: шта у томе има погрешно? Погрешан је мотив. Поново полазимо од себе. Замислите да се дете понаша васпитано само зарад позитивне реакције свога оца или пак како би избегло очеву казну, сматрајући да тиме задобија његову љубав. Јасно је да би оца овакво виђење повредило. Он свакако воли своје дете, таман да је оно најгоре. И отац би више волео да доброта постане део дететове природе, да је сасвим усвоји и њоме живи, али не због спољашњег признања или ради избегавања прекора него зарад доброте и љубави. Тако је и у односу Бога и људи. Ово се највише пројављује код оних који узимају на себе тешке подвиге сматрајући да ће тиме „заслужити” спасење. Нема довољно подвига, врлина и љубави којима бисмо ми могли „заслужити” спасење. Спасење нам је незаслужено даровано. То је учинио Господ Исус Христос Својим делањем, страдањем и Васкрсењем. Позвао нас је да и ми учествујемо у том Његовом делу. „Ви који се у Христа крстисте, у Христа се обукосте”, појемо на крштењу, а при светом Причешћу: „Извор

бесмртности окусите”. Нису наша дела, а ни наша вера, – маколико велики били, – извор бесмртности. Извор бесмртности је само Бог, Једини истински Жив, а ми од Његовог Живота добијамо на дар. „Сваки добри дар одозго је”, силази од Бога. Наше је, ето, толико:

да тај дар вечног живота прихватимо или одбијемо. Ако прихватимо те дарове несагледиве и неизрециве љубави Божје, благодарност постаје пулс нашег живота. Дубоко дирнут толиком љубављу Божијом, човек сматра радошћу, даром и достојанством да служи Богу, да воли ближње, да умножава дарове и да прилази Чаше спасења. Срж Литургије није испуњење наших дугова

и обавеза пред Богом, но жива захвалност, слављење Бога у љубави, и то толико силно, небоземно, да Њиме живимо и мимо времена трајања Литургије. Ако тако чинимо, цео живот нам се преображава у Евхаристију.

Можемо рећи да живимо у ери идеологије потрошње или конзумеризма. Као да свако нешто продаје и свако нешто купује, свако нешто нуди и свако нешто узима. Нажалост, ово се трагично пресликава на међуљудске односе, али и на наш однос са Богом. Људи данас бирају људе за пријатељство или за брак као да су они предмети на полицама продавнице. „Премеравам колико морам да уложим у однос, колико ћу заиста добити и да ли сви састојци које особа нуди мени одговарају.” Све ово доприноси да људи губе поверење једни у друге, али и да губе поверење у саму љубав. То видимо и по све већем броју усамљених и несрећних. Парадокс је то што материјално најбогатије земље имају највећу стопу самоубиства и озакоњену еутаназију. Рекло би се, по модерним гледиштима, да имају све, а ето, немају ништа; да су сити и напојени, а духовно су толико гладни и жедни да сматрају да им је лакше да умру. Немају *Извор воде живе*. Пагубна заблуда модерног човека је подређивање свега питању: да ли ћу ја бити срећан? Али, хришћанин не тражи срећу, он живи Сми-

Хришћани у савременом свету

слом – Богом, и тражи најпре Царство небеско. Други није ту само да би мене чинио срећним и задовољним – други је ту да га волим, да у њему препознајем лик Божји и крећем се ка свом подобју, ка обличју Божјем у себи.

Неолиберално капиталистичко друштво покушава да преузме симболе религије и да наметне своје идеје и перспективу живота. Тако, њихово „царство небеско“, најузвишенији циљ, постаје стицање материјалних добара. Убеђују своје „вернике“ да добробити поседовања и потрошње надилазе саме купљене ствари. Већина реклама је заснована на следећим премисама: „Уколико нешто купите, поседујете или конзумирате, тиме се мења и оно ко сте, побољшава се ваш идентитет, ваша личност. Купи, не само да би теби било боље, но да би ти сâм био бољи. Узимајући и кушајући, ти постајеш боља особа.“ И управо то јесте изопачена, скоро сатанска, копија светог Причешћа. Црква одвајкада учи да узимањем и кушањем Тела и Крви Христове своју личност везујемо са Богом и тиме је преображавамо на спасење. По Божјем Промислу и по својој природи, ми смо склони кушању, али кушању плодова Дрвета вечног живота. Али, како некад тако и данас, Сатана нас вара, убеђујући нас да су наш живот, његов смисао и сврха другде. То су управо кушања којима је ђаво искушавао Господа: нудио му је сва царства овога света, њихову власт и славу (Лук. 4, 6). А данас многи хришћани хрле управо ка ономе што је Сатана нудио – царствима овога света. Упоредо, док се боримо за стицање и потрошњу, толико је сиромашних, гладних и жедних, како у нашој близини тако и широм света.

У чему је решење? Као и увек, у Васкрсломе Христу. Било би сувише радикално сасвим одбацити начин функционисања савременог друштва као такав јер је он део историјске епохе у којој живимо. Хришћани су живели и у робовласничком друштву и, ма колико се такво уређење противило њиховој вери и поимању људске заједнице, нису започињали насилне револуције. Радије су себе и свет узносили Богу, а Божје сведочили свету и другима. Хришћани не одбацују свет, али га мењају, приводећи га ка Христу, следејући призиву: „Твоје од Твојих...“

Искуство хришћанског подвига је добар начин да на личном плану, али и у својим заједницама, чинимо мале, али значајне промене. Нећемо „трошити“ свет и оно што он нуди него ћемо се радовати Божјим даровима у њему. Време поста је, рецимо, прилика не

само да се одупремо поривима да стичемо и умножавамо материјално већ и да помогнемо потребитима. Подвиг обликује и преображава нашу потребу за овоземаљским, да бисмо и ми и цела творевина ушли у заједницу са Богом и ближњима. Наш лични подвиг – било да говоримо о посту и молитви било да говоримо о добротворним делатностима – не може и не треба да буде одвојен од Цркве чији смо удови. Хришћани треба да буду *свейлосї свейшу* и *со земљи*. Имамо одговорност да својим ненаметљивим, а очигледним живљењем љубави Христове вратимо свест о значају и величини љубави. Пођимо од своје породице, парохије, радног окружења... Не оптерећујмо се мислећи да смо незнатни и да не можемо много учинити. Господ другачије мери величину неког дела. То видимо по томе како је похвалио једну лепту коју је удовица даривала храму, али и по речима које ће упутити свима онима који су Му следовали: „Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога“ (Мат. 25, 21). Све то полази од свете Литургије и све то врхуни у светој Литургији. Хришћани, изнад свега, желе Самога Христа. У Њему се огледамо, у Њему узрастамо, у Њему имамо све, макар и све изгубили. Без Њега, сами смо нико и ништа.

Др Гордана Петковић ЖИВОТ И ДЕЛО СВЕТОГ ИРИНЕЈА, ЕПИСКОПА БАЧКОГ, ИСПОВЕДНИКА ВЕРЕ*

Ваша Високопреосвештенства и Преосвештенства, пречасни и часни оци, уважени председниче Матице српске, даме и господо! Захваљујем Вашем Високопреосвештенству и Епархији бачкој на указаном поверењу и позиву да, под сводовима Матице српске, говорим о животу и раду Иринеја Ћирића, блаженопочившег епископа Епархије бачке и новопросијавшег светитеља Српске Православне Цркве. Дозволите ми да приметим да није случајно што се обележавање још једне велике годишњице светитељевог престављења дешава управо у овој, за српски народ знаменитој кући, Матици српској, којој је и он својевремено припадао као члан Књижевног одељења. Припада јој и данас, а, захваљујући завештању породице Ћирић у виду породичне архиве и велике библиотеке, биће њен нераскидиви део и у будућности.

Пре нешто више од десет година започет је интензивнији рад на изучавању и представљању живота и делатности епископа бачког Иринеја (Ћирића), који је резултирао изложбом, постављеном у Новом Саду, потом и у Београду, Сомбору и Суботици, као и многобројним радовима више истраживача, публикованим у различитим часописима и зборницима. Чини се да је данас, за разлику од неких ранијих времена, у великој мери расветљена личност светог владике Иринеја. Паралелно овом путу, којим су истраживачи ишли у жељи да јавности представе биографију нашег знаменитог архијереја и његово место не

Епископ бачки Иринеј (Ћирић) у Мољу

само у историји Српске Православне Цркве већ и на ширем, међународном плану, трасиран је још један пут – додуше, много раније – пут којим је епископ Иринеј (Ћирић) корачао, верујем, од момента свог рођења, школовања, прегалачког рада не само на духовном већ и на многим другим пољима, преко свих мука и искушења, до ореола светитеља. Свему овоме је, у највећој мери, допринела Епархија бачка и наш Високопреосвећени Митрополит бачки господин Иринеј, на чему смо сви ми изузетно захвални.

Дозволићете ми да вас вечерас подсетим на епископов животни пут, од родних Карловаца, преко Новог Сада, Москве, Беча, Зајеча, бројних европских градова и поново до Новог Сада, где је, „међу својим људима“, како је то написао у једном писму брату Стевану говорећи о пастви у Епархији бачкој, пронашао свој вечни покој.

Иринеј (на крштењу Иван) Ћирић је рођен 1884. године у угледној породици у Срем-

* Излагање на округлом столу „Свети Иринеј Бачки – добри пастир Цркве Божје и непоколебиви исповедник вере Христове“, одржаном у свечаној дворани Матице српске, 5. априла 2025. године, поводом седамдесете годишњице блаженог престављења светог владике Иринеја (Ћирића), епископа бачког, исповедника вере.

Поводи

ским Карловцима. Његов отац Исидор је био на највишем чиновничком положају у Карловачкој митрополији као патријаршијски и народно-црквени секретар, а мајка Евелина је потицала из породице Кречаревић. У овој породици рођена су и његова браћа – Владислав, који је преминуо у младости, као и Стеван, будући министар просвете и председник Народне скупштине Краљевине Југославије.

Владика Иринеј (Ћирић)

Школовао се у месту рођења, потом у Новом Саду, где је завршио Српску православну велику гимназију (1902), у Русији, где је завршио московску Духовну академију (1906), а затим је студирао у Бечу на Филозофском факултету, на групи семитских језика. Докторирао је 1908. године.

Период његовог детињства и школовања обележио је прерани губитак родитеља, прелазак у Нови Сад и одрастање у дому стрица, Милана Ћирића, проте новосадског, као и боравак у царској Русији, где се образовао у друштву потоњег руског патријарха Алексја. Докторске студије у Бечу употпуниле су,

како је један истраживач рекао, „ренесансну ширину” његовог образовања.

Замонашио се у манастиру Хопову, пред Божић 1908. године, и у монаштву добио име Иринеј. Брзо је напредовао у монашким чиновима. Априла 1909. године постављен је за библиотекара Патријаршијске библиотеке у Сремским Карловцима, а у јесен исте године постао је, у звању доцента, професор Карловачке богословије, којом је у то време управљао ректор Јован Вучковић. Предавао је библијску повесницу са археологијом, Свето Писмо Старог Завета и јеврејски језик, а повремено и литургику. На основу објављених научних радова, 1913. године је изабран за ванредног професора ове школе.

Током Првог светског рата путовао је, као патријаршијски архиђакон, са епископом Мироном Николићем, тадашњим администратором Карловачке митрополије, у Будимпешту и Загреб ради заштите православних верника, молећи да престану прогони. Време је проводио у молитви и у пословима које је волео, бавећи се превођењем, писањем, читањем, сликањем и музиком.

За епископа тимочког је изабран 1919. године и из тог разлога више није могао да предаје у Карловачкој богословији, иако је изабран за редовног професора, нити на новооснованом Богословском факултету у Београду, где је постављен за професора Светог Писма Старог Завета. У писму брату Стевану, тада студенту у Бечу, детаљно је описао како је дошло до његовог избора за епископа, затим чин хиротонисања и како је у тој свечаној прилици био одевен: „За рукополагање ја сам понео из Карловаца митру и одјејаније патријарха Арсенија III (Чарнојевића), штаку (жезло) митрополита Јована Ђорђевића (из 1770. године), панагију митрополита Павла Ненадовића. Дакле, ништа млађе од сто педесет година!”

Подсећања ради, у том периоду је дошло до уједињења свих српских црквених области у једну целину – Српску Патријаршију. Процес уједињења је започет на самом крају 1918. године на конференцији представника свих црквених области Српске Православне Цркве и завршен је свечаним проглашењем Српске

Поводи

Патријаршије, септембра 1920, у Сремским Карловцима, а за патријарха је изабран Димитрије Павловић, дотадашњи митрополит Краљевине Србије. У том процесу, као епископ тимочки, учествовао је и наш свети владика др Иринеј (Ћирић).

На катедри тимочких епископа остао је кратко, свега две године, али у врло тешком периоду, посвећен раду на духовној и материјалној обнови Епархије тимочке. Новембра 1921. премештен је у Епархију бачку, а свечано је устоличен неколико месеци касније у Новом Саду (фебруара 1922). У седиште Епархије бачке епископ Иринеј је кренуо из родних Карловаца, у пратњи нарочитог изасланика патријарха Димитрија, архиђакона др Филарета Гранића, као и личних пријатеља – епископа др Максимилијана Хајдина, архиђејезалног викара, и архимандрита др Викентија Вујића, ректора Карловачке богословије. Њима у сусрет кренуло је изасланство Црквене општине новосадске, испред којег је био шеф градске полиције Јован Бањанин. Ово изасланство је сусрело новог епископа бачког на крају Мајура (Петроварадина), где га је поздравио Дака Поповић, инжењер и црквени одборник, следећим речима: „Долазимо Вам у сусрет не само из уобичајене пажње... него и из нарочитог поштовања и љубави. Поносимо се и радујемо што на чело Бачке епархије долази човек који је у нашој средини растао и чији смо живот и рад са нарочитим задовољством пратили. Нови Сад је данас обукао свечано рухо у знак те радости.”

Епископ Иринеј (Ћирић) је тридесет и три године управљао Бачком епархијом, а његова делатност није била омеђена њеним границама. Напротив, био је ангажован у раду Светог Архијерејског Сабора, где је био члан више одбора, затим Светог Архијерејског Синода, а повремено је администрирао и другим епархијама: нишком, вршачком, банатском и темишварском.

Током 1927. године епископ Иринеј је боравио у Прикарпатској Русији (у саставу тадашње Чехословачке), као изасланик Српске Православне Цркве, обављајући мисију уређења тамошње Цркве, где су се унијати враћали у своју стару православну веру. Као

сведочанство епископовог прегалачког рада на овом задатку, остали су његови исцрпни извештаји које је подносио Министарству иностраних послова Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, задуженом за надзор над овим послом.

Епископ бачки Иринеј (Ћирић)

Као један од најобразованијих и најеминентнијих архијереја свог доба био је ангажован у раду више међународних црквених покрета у којима је достојно представљао Српску Православну Цркву: у Покрету за уједињење Цркава *Вера и њоредак*, у Свеопштем хришћанском савезу за практично хришћанство, затим у Светском савезу за међународно пријатељство помоћу Цркава, где је два пута биран за председника Управног одбора, а 1939. године и за председника Савеза.

Његово прво учешће на скуповима ове врсте забележено је већ током лета 1920, када је предводио делегацију Српске Православне Цркве, која је путовала у Швајцарску ради учешћа на неколико међународних црквених конференција. На конгресу Светског

Поводи

савеза за унапређење пријатељства међу народима помоћу Цркава, одржаног у лето 1928. у Прагу, епископ Иринеј је изабран за члана Егзекутивног (Извршног) комитета. На конгресу је био један од најактивнијих чланова, за којег је речено „да је, својим темељним богословским образовањем и идеалистичким пољетом својих мисли, пожњео заслуге колико за мир међу народима толико исто и за мир међу вероисповестима”.

Приликом одржавања конгреса Светског савеза за унапређење практичног хришћанства међу народима помоћу Цркава у Шведској, 1927. године, на позив упсалског архиепископа др Натана Седерблома, одржао је два предавања на Универзитету у Упсали и говор у тамошњој катедрали, приликом националне свечаности у спомен на краља Густава Алберта, и то на шведском језику. Током трајања Ламбетске конференције у Лондону, 20. јула 1930, одржао је проповед у катедрали Свих светих, којом су, како је забележено, слушаоци били очарани. На овој конференцији епископ Иринеј је био члан Комисије за уједињење Англиканске и Православне Цркве. Он је, иначе, био одушевљен идејом уједињења Цркава, али је истовремено бескомпромисно био за очување начелâ Православља.

Први је од српских епископа, заједно са епископом др Николајем Велимировићем, учествовао на екуменским скуповима и конференцијама. Приликом тих окупљања посебно су се истицали „његов креативни дух и силовита енергија преточена у бројна предавања, говоре, беседе и чланке”. Захваљујући оваквом залагању, али и његовом образовању, чији значајан сегмент је било и знање више страних језика, епископ Иринеј (Ћирић) је стекао многобројне поштоваоце који

Кивот са моштима светог Иринеја и свештеномученика бачких

су са уважавањем гледали и на Српску Православну Цркву.

Често је, по позиву, проповедао или држао предавања у великим и значајним духовним центрима: Берну, Упсали, Стокхолму, Софији, Авињону, Ерфурту, Паризу, Лондону, Единбургу, Глазгову и Берлину. Неколико пута је и сâм био домаћин међународних скупова који су одржани у Новом Саду. Ови сусрети су представљали још једну важну потврду да је Српска Православна Црква имала велики углед у свету, који је стекла захваљујући раду њених представника у међународним црквеним покретима, а пре свих епископа Иринеја (Ћирића). Поред свега наведеног, епископ Иринеј је изучавао црквено појање, иконографију и сликарство, преводио је, писао је поезију и белетристику.

Током Другог светског рата Бачка је била под мађарском окупацијом, а целокупна епархијска и манастирска имовина под принудном управом. Ратна 1942. година је била посебно тешка за Србе у Бачкој, обележена, на самом њеном почетку, масовним страдањем – такозваном Рацијом. Током јануара 1942, за мање од месец дана, на територији Новог Сада, Старог Бечеја и Шајкашке, убијено је око четири хиљаде Срба, Јевреја и припадни-

Свети Иринеј, исповедник вере, и свети мученици бачки

ка других националности. Током тих *ледених дана*, под притиском је посебно био епископ Иринеј (Ћирић), јер није имао моћ да заустави страшне злочине. Чак је био присиљен да изда проглас верницима Епархије бачке. У тим тренуцима надао се да ће, бар на тај начин, мало ублажити гнев окупатора. Није му остављена могућност избора, јер је забрањено још страшнијим последицама по Новосађане ако проглас не угледа светлост дана. Другог дана Рације проглас је објављен, а по завршетку рата узет му је за зло.

Током рата је, захваљујући епископовој иницијативи и ангажовању црквених општина, спасено из мађарског логора Шарвар и размештено по Бачкој епархији 2.812 деце, 188 мајки са одојчадима и 184 породиље. Акција спасавања деце из Шарвара обухватила је и словеначку децу, јер се у овом логору налазило око 600 Словенаца. Срби су били расположени да их приме, што је епископ Иринеј подржавао, тако да су српске породице у Бачкој бринуле о 206 малих Словенаца.

Његовом заслугом основана је и Епархијска (Дечја) болница у Новом Саду, у којој су лечена деца оболела од туберкулозе у овом логору. До краја рата кроз болницу је прошао 441 болесник, од којих је 40 умрло.

О овом периоду се може много говорити, али је неспорно да је допринос епископа, родољубивих појединаца и црквених општина Епархије бачке у акцији спасавања, лечења и размештања деце из логора Шарвар немерљив. Да није било несебичног ангажовања епископа Иринеја, Јована Ћулума као председника Црквене општине, Косте Хаџија као секретара Црквене општине и многих других родољуба, размере страдања Срба у Бачкој биле би, вероватно, неизрециве.

По завршетку рата, епископ Иринеј је седамнаест месеци провео у кућном притвору, а марта 1946. је поново преузео дужност у Епархији. Већ у августу исте године физички је нападнут приликом посете Оцацама. Овај напад имао је за последицу касније епископово оболевање. Упокојио се уочи Благовести 1955, после дуже болести, а сахрањен је у новосадској Саборној цркви.

У годинама и деценијама које су уследиле делатност светог владике Иринеја није заборављена од стране Српске Православне Цркве, нити од верника Епархије бачке, иако се о томе можда није гласно говорило. Најбоља потврда, о којој и сви ми сведочимо, јесте ореол светости који краси нашег епископа – светог Иринеја Бачког.

Из летописа

Рашко Рамадански, кустос – археолог НАЈСТАРИЈИ НАДГРОБНИ СПОМЕНИК У БЕЧЕЈУ

На унутрашњој фасади источног зида порте српске православне цркве Светог Георгија у Бечеју налази се надгробни споменик извесног Живка Поповића из давне 1716. године. Израђен је од пешчара, а димензије су му 88 cm (висина) са 38 cm (ширина), док друге мере у овом тренутку није могуће измерити. Видљиви садржај на споменику је, по свој прилици, уклесао локални мајстор, с тим да се на доњој половини плоче назире трагови још једног, нажалост потпуно нечитког, натписа. Ваљало би установити да ли је реч о наставку постојећег епитафа или се можда ради о преправци ранијег натписа. На месту које би одговарало лунети споменика налази се мотив једнакокраког крста проширених крајева, у чијим квартирима је распоређен натпис: ИС ХС НН КѦ. Испод лунете се налази надгробни натпис у четири реда који гласи: *ЗДЕ ПОЧИВАЕТ РАБЪ БЖИ ЖВК ПОПОВИЋ ЛЕТО 1716.* У осавремењеном преводу натпис би могао да гласи: „Исус Христос побеђује / Овде почива раб (слуга) Божји Живко Поповић, (погребен) године 1716.”

Нажалост, данас не располажемо са много сличних надгробних споменика и очуваних паралела, закључно са укидањем Потиске војне крајине 1751. године. Овом приликом се можемо осврнути на изузетне српске споменике у лапидаријуму Градског музеја у Сомбору, као и на један граничарски споменик без натписа из сенћанског музеја. Осим тога, са потеса Чош код Аде, залагањем мештана и аутора овог текста, три веома стара српска надгробњака пренета су на данашње право-

Надгробни споменик
Живка Поповића

славно гробље. Слични споменици су примећени и на једној од хумки код данашњег Бачког Градишта. Овај споменик је, изгледа, промакао Петру Момировићу, јер га не срећемо у регистру његовог капиталног шестотомног дела *Сѣтари срѣски зайиси и найѣиси у Војводини*. Тим пре, као такав, за вређује посебну пажњу.

Узмемо ли у обзир данашњу локацију овог надгробног споменика, уз претпоставку да није пренет са другог места, о чему немамо података, као и тачно место на којем је здање старог храма Светог Јована Претече уцртано на карти Првог војног премера Хабзбуршке монархије из 1783. године, закључујемо да се такозвана друга српска црква у Бечеју налазила у непосредној близини данашњег здања храма Светог Георгија из 1858, а не у близини капеле из 1861. године, коју је подигла баро-

ница Еуфимија Јовић (1779 – 1861), како су ранији аутори сматрали. Штавише, поучени сличним примерима у Ади и Мољу, где су надгробни споменици из порти или са фасада старијих храмова опстали на изворним местима, можемо претпоставити и да споменик Живка Поповића упућује на локацију цркве Светог Јована Претече у Бечеју.

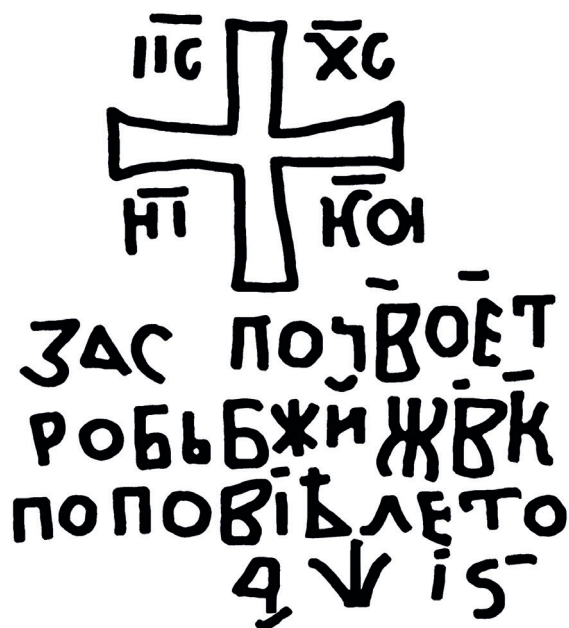
Упутно је осврнути се овом приликом и на расположиве податке о свештеницима у Старом Бечеју током прве половине 18. века. Драгоцени извор представља *Опис срѣских ѣправославних цркава и свешѣенсѣва ѣо насељима Поѣиске војне ѣранице*, начињен од пуковника Фабрија 1746 – 1747. године у саставу извештаја грофу Палфију у Братислави. Списе нам је учинио доступним Срета Пеци-

Из летописа

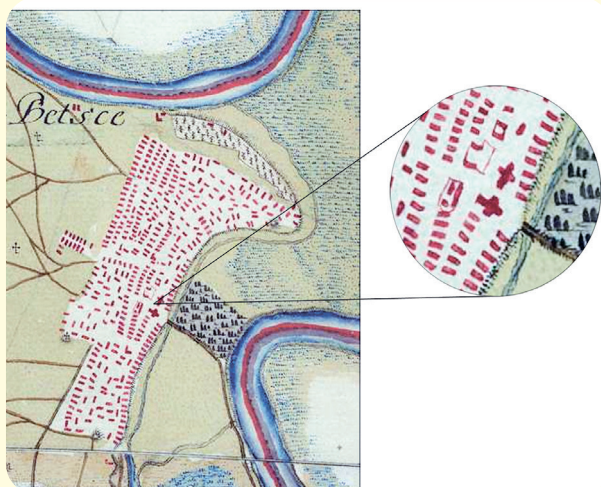
њачки у раду *Зайиси о ѿѿиско-ѿоморишким насељима и црквама из 1746/1747. ѿдине*, објављеном у 26. броју *Зборника Маѿице срѿске за исѿорију* из 1982. године. Тамо је наведено следеће сведочанство поменутог пуковника Фабрија: „Сви становници комунитета су православни Срби. У месту има шест свештеника. То су: Јован, Филип, Ђурађ, онда Ђурађ Веселинов, Рада и Сергеј. Поп Јован у свом домаћинству има два сина, од којих је један ожењен. Поп Филип у својој кући има седморицу ожењене браће и пет ожењених рођака, а поп Ђурађ оца и четири неожењена сина, а

количину пшенице, јечма и зоби у депутату.” Извесно је да су поменути Ђурађ и Ђурађ Веселинов исти они Георгије (Живковић) и Георгије Велимировић (sic) које срећемо у попису парохија и свештенства Бачке епархије закључно са 21. мартом 1773. године, начињеном од стране епископа Мојсеја Путника, а објављеном у Сремским Карловцима 1911. године у *Архиву за исѿорију срѿске ѿправославне Карловачке миѿрополије* (број 3 – 4). Из истог извора сазнајемо још и за Михаила Бошковића, који је почео да служи 31. марта 1748. године.

Калк натписа на надгробном споменику

сем њих још и седам ожењених рођака. Поп Ђурађ Веселинов има два ожењена брата у кући, док је поп Рада неожењен, а нема ни ближих рођака. Поп Сергеј је у Бечеј дошао из Суботице, а има у свом домаћинству једног ожењеног сина и два неожењена брата. Осим њих, у месту постоји и један учитељ. Сва та лица су ослобођена од пореских дажбина. Пре отприлике двадесет и неколико година становници Бечеја су изградили себи једну цркву од ћерпича, која је недавно и реновирана, чему свештеници иначе не допринеше ништа. Овде нема ни манастира ни калуђера. Шанац плаћа Епархији на име димнице десет дуката годишње, а сем тога још и одређену

Храм Светог Јована
на карти првог војног премера из 1783.

О самом Живку Поповићу за сада не знамо много. Закључили смо да је био житељ Бечеја у време Потиске војне крајине и да је био бољег материјалног стања, о чему сведочи и околност да му је породица могла приуштити надгробни споменик од трајног материјала. Осим тога, можемо претпоставити да је и сâм био граничар и да је припадао становништву које је настањено у Бачкој после минирања Бечејске тврђаве на Тиси 1701. године. У сваком случају, његов надгробни споменик представља како најстарији надгробни споменик у данашњем Бечеју тако и један од најстаријих сачуваних српских епиграфских споменика у Бачкој, а као такав представља велику вредност. Осим тога, ради се о једном од ретких очуваних изворних знамења из времена Војне крајине 1702 – 1751. године.

Нова издања

Катихета Бранислав Илић ЗБОРНИК РАДОВА О ЗЛОЧИНИМА У БАЧКОЈ 1941 – 1944. ГОДИНЕ

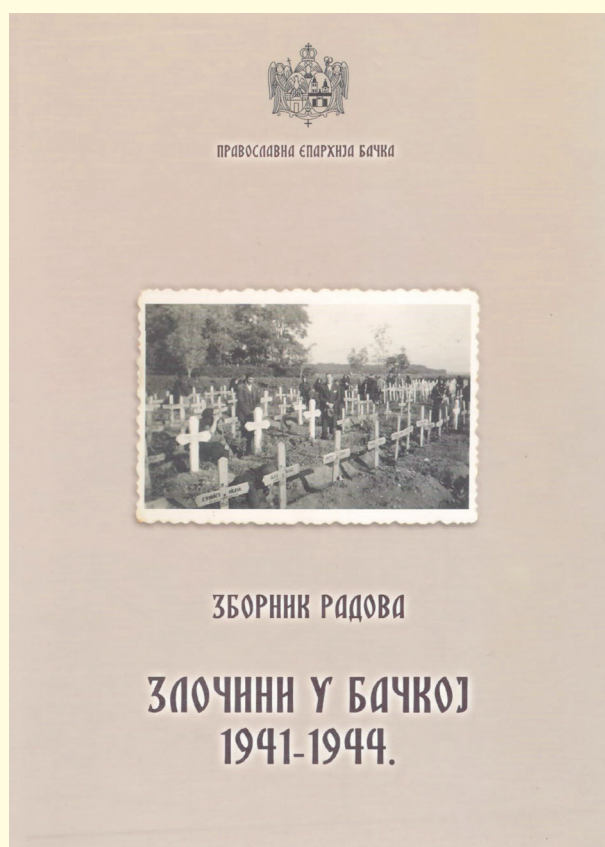
(Злочини у Бачкој 1941 – 1944. године,
уредници Слободан Бјелица и Предраг Вајагић,
Епархија бачка, Нови Сад 2024, 282 стр.)

Следујући потреби за неговањем културе сећања, са благословом Високопреосвећеног владике Иринеја, 30. септембра и 1. октобра 2023. године, у Историјском архиву Града Новог Сада и у дворани Светосавског дома у Чуругу, одржан је дводневни научни скуп на ком су своје реферате поднели признати делатници из области историје, теологије, права, историје, културе, уметности, архивистике и сродних научних дисциплина. Ново издање Епархије бачке, под називом *Злочини у Бачкој 1941 – 1944. године*, садржи радове учесника наведеног научног скупа, као и беседу протојереја-ставрофора Бранка Ђурчина, коју је произнео на почетку другог дана научног скупа, а која својим садржајем представља својеврсни увод у садржај књиге.

Књига је објављена у издању Епархије бачке (Црквене општине новосадске и Црквене општине чурушке), Центра за историјска истраживања Одсека за историју Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, као и Друштва наставника историје из Бачке Паланке.

Из садржаја зборника радова можемо видети да је циљ научног скупа био да се интердисциплинарно проуче злочини који су почињени на територији Бачке током Другог светског рата, са посебним освртом на страдање Српске Православне Цркве, чиме је дат допринос ширем и свеобухватнијем проучавању Погрома у Бачкој у периоду 1941 – 1944. године. Зборник садржи седамнаест радова, који се, по свом садржају и приступу, могу разврстати у неколико различитих целина.

Прва целина садржи радове у којима се говори о узроку почињених злочина и страдању Срба у Новом Саду и Бођанима, колонизованих добровољаца српске војске у Великом рату, као и о страдању Јевреја у Црвен-

ки. Друга група текстова доноси извештаје у вези са почињеним злочинима окупатора на простору данашње Војводине, као и о болној судбини једне јеврејске породице у Другом светском рату. Међу наведеним извештајима се налази и извештај који је Светом Архијерејском Синоду Српске Православне Цркве упутио тадашњи игуман Светоаватењске обитељи у Бођанима, потоњи епископ осечкопољски и барањски Лукијан, који је, на основу манастирског летописа, упознао чланове Светог Архијерејског Синода са детаљима злочина у манастиру Бођанима на васкршње празнике 1941. године. У овом поглављу налазимо и податке о страдању Епархије бачке, односно о људским и материјалним губицама, и то на основу извештаја црквених

Нова издања

општина и парохија од 1941. до 1944. године. Уочавамо пажљиво подељене целине у којима су донета сведочанства о страдању цивилног становништва – од многобројних угледних личности из различитих сфера живота, до свештенства, које је, без икакве сумње, поднело највећу жртву, неодступно стојећи пред својим народом и у најтежим временима као што је био наведени период. Ову групу текстова посебно употпуњује тема правних аспеката у вези са почињеним ратним злочинима у Бачкој.

Рекли бисмо да централни део ове књиге представља трећа група радова у којима се говори о мучеништву за веру и исповедништву светог Иринеја, епископа бачког, и святих мученика бачких. Ово поглавље упознаје читаоце са етосом святих мученика, њиховим свештеним споменима и хеортолошким значајем. Посебну драгоценост овог дела књиге представљају извори на основу којих је свети Иринеј, епископ бачки, исповедник вере, разумевао и тумачио мучеништво за веру, као и сведочанства из којих се јасно уочава светитељева спремност да пред повереним му клиром и верним народом као учитељ казује о мучеништву, притом бивајући и сâм спреман да мученички пострада, знајући да су мученици истински победоносци у Христу. Поред тога, у појединим радовима трећег дела књи-

ге запажамо истицање значаја литургијског поштовања святих мученика пострадалих на простору српских земаља.

Летописи представљају драгоцене историјске изворе. Садржај књиге садржи анализе летописа православних храмова Епархије бачке, са посебним нагласком на Саборном, Успенском и Алмашком храму у Новом Саду. Будући да су у сачуваним летописима наведених храмова описана масовна страдања и појединачна убиства, са навођењем детаљних описа извршења, местом извршења и личним подацима страдалника, ови летописи доносе релевантна сведочанства за подробније истраживање и приказивање праве слике Погрома у Бачкој, који се у научним радовима често поистовећује са геноцидом.

Ово ново издање у виду зборника указује на плодотворност повезаности црквених и научних установа на пољу истраживања, чији циљ је трасирање пута културе сећања. Области које су обухваћене у овом зборнику, као што су историја, историја Цркве, теологија, право, наука о књижевности, историја уметности, архивистика, музеологија, али и све друге сродне и блиске области и научне дисциплине, дају велики допринос свеобухватном проучавању Погрома у Бачкој у периоду 1941 – 1944. године, а самим тим и неговању културе сећања.

Из школске клупе

Са часа веронауке ДАНИ ДУХОВНЕ РАДОСТИ

Катихета: Помаже Бог, драга децо! Драго ми је што се после летњег распуста поново видимо и што можемо у радости да наставимо наше заједничарење на часовима веронауке. Лепа је прилика да данашњи час посветимо разговору о томе како сте провели распуст. Да ли сте у току распуста имали прилику да примените знање које сте стекли на часовима веронауке?

Ана: Ја сам један део распуста провела у Требињу са својим родитељима и сестром, а то је била прилика да први пут посетим оближње светиње.

Катихета: Да ли би хтела да поделиш са нама неке детаље?

Ана: У Требињу смо сазнали да се у близини налази манастир Тврдош у којем је свети Василије Острошки примио монашки постриг. Отишли смо да посетимо ту светињу. Упознали смо вредно монашко братство и сазнали да у манастиру постоје различити видови послушања. Један од монаха нам је говорио о историјату манастира и рекао нам да би било лепо да посетимо манастир у Мркоњићима, који је саграђен на темељима родне куће светог Василија, и да се у манастирском храму поклонимо моштима светитељеве мајке. Сутрадан смо то и учинили. Када смо дошли у поменуту светињу, на средини манастирске порте смо угледали једно старо дрво које је на том месту засађено 28. децембра 1610. године, када је рођен Стојан Јовановић, потоњи свети Василије Острошки. То дрво се зове кошћела. Када смо ушли у мали манастирски храм, пришли смо кивоту са моштима свете Ане, мајке светог Василија. До тог тренутка нисам знала да се мајка светог Василија Острошког звала Ана, баш као и ја. Са сузама у очима сам целивала икону ове светитељке. Молећи се светој Ани, обећала сам да ћу се трудити да достојно носим њено

Невена Перишић, 7. разред
Основне школе „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

име. Овим малим сведочењем желим да вам кажем да сам у личном сусрету са светињом потпуније сагледала тему светости о којој смо на нашим часовима више пута разговарали.

Катихета: Драга Ана, хвала ти што си на овако леп начин поделила своје утиске са нама и посведочила да је све оно о чему говоримо на нашим часовима примењиво у свакодневном животу. Желим ти да увек следиш пример свете Ане, мајке светог Василија Острошког!

Елена: Ја сам дане распуста провела код сестре у Београду, у делу града у чијој близини се налази Храм Светог Саве. Свакодневно сам присуствовала богослужењима јер моја сестра пева у једном од хорова Светосавског храма. Слушајући Јеванђеље на недељној Литургији, чула сам како је апостол Петар ходао по води. После прочитаног Јеванђеља пажљиво сам саслушала беседу. У данима који су уследили дуго сам размишљала о томе и трудила сам се да на што бољи начин сагледам поруке које нам Господ на овај начин шаље.

Катихета: Дивно, Елена! Да ли би хтела да поделиш са нама поруке које си препознала слушајући поменуто јеванђелско зачало?

Из школске клупе

Јана Јовановић, 7. разред
Основне школе „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Елена: Схватила сам да је наша загледа-ност у Христа веома важна; јер, док је апостол Петар очима вере гледао у Христа, дотле је и ходао по води. Али, у оном тренутку када се у његовом бићу појавила сумња која је замутила његов духовни вид, он је почео да тоне. Тако сам научила да је вера наша загледа-ност у Христа, а када чврсто верујемо, тада постајемо способни да чинимо и оно што је људском уму несхватљиво. Дуго сам о овоме размишљала и благодарна сам Богу на томе, јер сада знам да када наиђу искушења и те-шкоће, снагом вере, загледаношћу у Христа и љубављу Божјом, постајем способна да прева-зиђем све проблеме. Сећам се да смо на часу једном приликом говорили о важности чита-ња Светог Писма и о важности пажљивог слу-шања беседе у храму, а сада и сама могу то да потврдим.

Катихета: Видите, реч Божја, силом Све-тога Духа, увек проналази пут до срца и умо-ва њених слушаца како би они узрастали у

Ања Лукић, 6. разред
Основне школе „Јован Јовановић Змај”, Србобран

меру расѣа љуноће Христове. Кроз Еленино сведочење видимо да се кроз проповед оства-рује Божје деловање и да семе речи Божје на-лази плодно место у нашем срцу.

Ангелина: Вероучитељу, да ли бисте мо-гли да нас детаљније упознате са важношћу проповеди?

Катихета: Проповед је увек у тесној вези са богослужењем. У њој се обично тумачи прочитано јеванђелско штиво и указује се на основне поуке и поруке које нам Сâм Господ објављује кроз свето Јеванђеље. На светој Литургији проповед или беседа бива обич-но одмах после читања Јеванђеља, чиме се и завршава први део Литургије познат као *Ли-тургија речи*. Да ли још неко жели да подели са нама своје утиске са распуста?

Андреј: Желим ја! Будући да волим да читам, ја сам у току распуста читао кратке поуке светих Отаца за децу. Читајући садржај књиге која је подељена на неколико делова, приметио сам да све поуке у књизи упућују на

Из школске клупе

врлину љубави. Ако неког волимо истински, тада ћемо се трудити да будемо што бољи према њему и пазићемо да не учинимо неки грех према тој особи. Прочитао сам да су врлине плодови нашег активног црквеног живота, као и да све људске врлине чине човека сличним Богу.

Катихета: Веома лепо си то закључио! Децо, видите ли колико је важно да поред Светог Писма понекад читате и остале књиге са духовном садржином, које су прилагођене вашем узрасту? Кроз примере светих Божјих угодника, о којима такође постоје многе књиге, сазнајемо који је прави пут Божји и како да са тог пута не скренемо. У духовним поукама светих људи увек можете пронаћи неки користан духовни савет за живот, који ће вам помоћи како да поступите правилно у различитим животним околностима. У сваком случају је важно да слушамо и примењујемо у животу оно што нам Сâм Бог поручује кроз Свето Писмо, али и кроз дела и речи Својих светих угодника.

Верујем да међу вама има још оних који би могли да испричају неко лепо искуство, али биће прилике да то учине на неком од наредних часова. Драго ми је што сте време летњег распуста лепо искористили и што сте и ван наших часова сазнали нешто ново о нашој Цркви и о нашој вери!

Јована Вираг, 8. разред
Основне школе „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

Вања Шијачић, 8. разред
Основне школе „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Приредио катихета Бранислав Илић са ученицима средње школе за дизајн
„Богдан Шупут” у Новом Саду

Актуелности

У Сомбору представљена књига *Врлинословни разјоворник*

У четвртак, 15. маја 2025. године, у свечаној дворани Градске куће у Сомбору, у оквиру манифестације „Светођурђевски дани“, одржана је промоција књиге *Врлинословни разјоворник*, аутора протојереја-ставрофора Миливоја Мијатова, инспектора богословија Српске Православне Цркве. О књизи су говорили протојереј Велимир Врућинић, настојатељ Саборног храма Светог великомученика Георгија у Новом Саду, презвитер Вељко Васиљев, архијерејски намесник суботички, г. Бранислав Илић, катихета из Новог Сада, као и сâм аутор књиге. Модератор на промоцији је била госпођица Данијела Ерор.

Говорници на представљању књиге у Сомбору

Сабрање је надахнутим излагањем отворио архијерејски намесник суботички. Говорећи о садржају књиге *Врлинословни разјоворник*, он је указао на то да су у њој исписана важна сведочанства о вишедеценијском ревномом и плодноном пастирском служењу проте Миливоја. Презвитер Вељко Васиљев је нагласио да садржај књиге може послужити млађим свештенослужитељима као својеврсни приручник у пастирској служби. Будући да је и сâм имао благослов да духовно узраста уз аутора књиге, он је своје излагање крунисао личним сведочанствима која су саобразна пастирским цртицама у књизи.

Бранислав Илић, новосадски катихета и уредник портала „Кинонија“ Мисионарског одељења Архиепископије београдско-карловачке, у свом излагању је учинио осврт на део

књиге под насловом „Исход“. Прота Миливој, надахнут Оригеновим речима да „свршетак увек мора наликовати свом почетку“, у књизи доноси своја искуства о чудесним путевима Господњим и неисказивој вољи Божјој. Према речима катихете Бранислава, наведено протино сагледавање је важно, јер у духовном животу се ништа не догађа случајно већ је све дело љубави Божје. Он је приметио да су духовне очи савременог човека често замагљене или потпуно затворене, због чега човек остаје ускраћен за ове духовне тајне и смернице на које прота из свог искуства указује. Говорник је нагласио да је живот у Христу познање воље Божје, те да на јутрењу у *Славословљу* слушамо следеће речи: „Господе, Теби прибегох, научи ме да творим вољу Твоју, јер си Ти Бог мој.“ Катихета Бранислав је у закључку поручио да Црква Христова сваког човека учи оваквој молитви и стању потпуног поверења у Бога, о чему нам и аутор књиге у поменутом тексту сведочи.

О дѐлу књиге који је посвећен тумачењу свете Литургије као Тајне над тајнама говорио је протојереј Велимир Врућинић, настојатељ Светогеоргијевског храма у Новом Саду. Чинећи осврт на текст који је настао на основу гостовања проте Миливоја Мијатова у емисији *Врлинослов* на Телевизији *Храм*, отац Велимир је истакао да аутор књиге говори о Литургији имајући лични опит и доживљај као дугогодишњи литург, а да је његово тумачење свештеног поретка Литургије и указивање на њен значај јасно и прихватљиво сваком читаоцу. Настојатељ новосадског Саборног храма је у свом излагању указао на најважније делове свете Литургије, предочивши присутнима тумачење проте Миливоја које је изложено у наведеном поглављу књиге. На крају излагања, отац Велимир је захвалио проти Миливоју на свим делима пастирске љубави, пожелевши му да на многа и блага лета служи Цркви Божјој.

Сабранима се на крају обратио аутор књиге, протојереј-ставрофор Миливој Мијатов. Прота је захвалио говорницима на надахнутим излагањима, а својој сабраћи свештеницима и верном народу на присуству. У надахнутом излагању прота је говорио о свом

Актуелности

пастирском служењу и животном путу. Говорећи о новом послушању које му је Црква поверила, он је указао да је служба инспектора богословија Српске Православне Цркве прилика да се врати на своје почетке и да у једном новом светлу сагледа важност припреме за узвишено свештенослужење. Све присутне на промоцији аутор је даривао примерком своје нове књиге, са израженом надом да ће њен садржај бити на духовну корист и радост свих читалаца.

Празник Светих Кирила и Методија у Новом Саду

На празник Светих Кирила и Методија, у суботу, 11/24. маја 2025. године, прослављен је престони празник храма у новосадском насељу Телепу. На светој архијерејској Литургији је началствовао Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј. Њему су саслуживали Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин и свештеници и ђакони Епархија бачке и сремске.

Током малог входа, Високопреосвећени владика Иринеј је у чин протојереја произвео протонамесника Александра Игњатова, настојатеља храма Светих Кирила и Методија.

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка, митрополит Иринеј је навео најзна-

чајније детаље из житија свете браће Кирила и Методија, указавши на то да је Бог њих изабрао за мисију међу Словенима. „Свету браћу Кирила и Методија црквени песник с правом назива не само светима него и равноапостолнима, тојест равнима апостолима, што значи да, иако они нису, у пуном и аутентичном смислу те речи, апостоли Христови, њихов подвиг, њихова служба у Цркви Христовој, плод њиховог дела, заиста је раван или веома сличан апостолском подвигу, јер и њих је, као и апостоле, Христос послао у свет да проповедају Њега, Распетога и Васкрслога Господа, и Његово свето Јеванђеље”, рекао је Митрополит бачки.

У току свете Литургије, Високопреосвећени владика Иринеј је у чин презвитера рукоположио ђакон Огњена Звекића из Суботице. После заамвоне молитве извршен је трократни опход око светог храма, а потом и чин благосиљања славских дарова, које су припремили овогодишњи кумови, Милан и Јелена Вудраговић. Кумство за наредну годину преузели су Горан и Наталија Рвовић. После богослужења, Митрополит бачки Иринеј је свештенству и сабраном верном народу честитао храмовну славу. Протојереј Александар Игњатов је заблагодарио митрополиту Иринеју и епископу Дамаскину на доласку и служењу свете Литургије поводом храмовне славе.

Са Литургије у храму Светих Кирила и Методија у Новом Саду

Актуелности

Спасовдан у Саборном храму у Новом Саду

На празник Вазнесења Господњег, Спасовдан, 16/29. маја 2025. године, на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду началствовао је Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј, а саслуживали су Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, свештеници и ђакони Епархије бачке.

Беседећи после прочитаног јеванђелског одељка, Високопреосвећени владика Иринеј је објаснио због чега се овај празник назива Спасовдан и, између осталог, рекао: „Спасење јесте – бити заувек у љубави сједињен са Господом љубави. То је Господ остварио Својим Домостројем спасења. Зато данас појемо да се Господ, извршивши сав Домострој спасења, вазнео на небо. Тај догађај је описан у извесном смислу антропоморфно, тојест на онај начин који је доступан људском виђењу и поимању, али који открива дубоку истину о томе да је људска природа, укључујући и људско тело, заувек прослављена Вазнесењем Христовим на небо. Господ Исус Христос се вазноси на небо, али тиме Он прославља и људску природу у Себи. Она је прослављена већ при Његовом Рођењу, али у пуноћи – на дан Вазнесења Његовог. Јер, Он не одлази на

небо само као Бог: одлази као Богочовек, а притом и остаје с нама.”

По заамвојој молитви, у порти Саборног храма, Митрополит бачки је, уз саслужење владике Дамаскина и свештенства, извршио чин благосиљања класја новог рода пшенице. По отпусту свете Литургије, Високопреосвећени владика Иринеј је сабраном верном народу честитао празник Вазнесења Господњег.

Празник Светих цара Константина и царице Јелене у Новом Саду

У уторак, 21. маја/3. јуна 2025. године, прослављен је престони празник храма Светих цара Константина и царице Јелене у новосадском насељу Грбавици. На светој Литургији је началствовао Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, викар Митрополита бачког. Епископу Дамаскину су саслуживали јеромонах Силуан, сабрат манастира Григоријата на Светој Гори, протојереј-ставрофор др Милош Весин, свештенство Епархије бачке и новосадски ђакони.

После прочитаног јеванђелског одељка, са благословом епископа Дамаскина, беседа је произнео протојереј-ставрофор др Милош Весин. По заамвојој молитви извршен је

чин благосиљања славских дарова које је припремила госпођа Радованка Огњеновић, кума храмовне славе. Кумство за следећу годину прихватио је г. Миро Јукић.

После свете Литургије, Преосвећени владика Дамаскин је сабранима честитао храмовну славу, преневши благослов и молитвене честитке Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја. Протојереј Марко Ђурић, парох храма на Грбавици, заблагодарио је, у име братства храма, Епископу мохач-

Митрополит Иринеј благосиља класје новог рода пшенице

Актуелности

Са славе храма Светих цара Константина и царице Јелене у Новом Саду

ком Дамаскину на служењу свете Литургије, свештеницима и ђаконима на саслуживању, а верном народу на молитвеном учешћу у прослави славе храма Светих цара Константина и царице Јелене.

Празник Педесетнице у Саборном храму у Новом Саду

У недељу свете Педесетнице, 26. маја/8. јуна 2025. године, Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј је началствовао на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду. Митрополиту бачком Иринеју су саслуживали Епископ мохачки господин Дамаскин, свештеници Саборног храма и новосадски ђакони.

У архипастирској беседи после прочитаног јеванђелског зачала Високопреосвећени владика Иринеј је објаснио да је празник Силаска Духа Светог на апостоле остварење пророчког смисла старозаветног празника Педесетнице и, између осталог,

рекао: „Дух Свети јесте Онај Којим Црква живи и дише. Дух Свети силази и Својим присуством и Својом благодаћу освећује, просвећује и обожује све људе и сву творевину Божју. Сви ми живимо Духом Светим.“

После отпуста свете Литургије, Епископ мохачки господин Дамаскин је началствовао на празничном вечерњу свете Педесетнице, током којег су прочитане коленопреклоните молитве.

Свеноћно бденије у Саборном храму у Новом Саду

У петак, 13. јуна 2025. године, у навечерје празника преподобног Јустина Ћелијског, у Саборном храму у Новом Саду служено је свеноћно бденије са светом Литургијом. Бденију и светој Литургији је молитвено присуствовао Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј. На светој Литургији је началствовао протојереј Бране Миловац, уз саслужење свештенства Сабор-

Митрополит Иринеј беседи у Саборном храму о Педесетници

Актуелности

Са свеноћног бденија у Саборном храму

ног храма и протојереја Петра Бикара, пароха пивничког. Благољепију богослужења су допринели чланови хора Школе појања „Свети Јован Дамаскин” при Црквеној општини ново-садској.

Са благословом Високопреосвећеног владике Иринеја, део светих моштију преподобног оца Јустина Ћелијског је током свеноћног бденија био изложен верном народу на поклоњење и целивање. После отпуста свете Литургије, Митрополит бачки Иринеј је присутнима честитао празник, уз молитвену жељу да Господ све благослови, заступничким молитвама преподобног оца Јустина Ћелијског и свих светих.

Нови ђакон Епархије бачке рукоположен у манастиру Ковиљу

У недељу другу по Педесетници, 9/22. јуна 2025. године, на светој архијерејској Литургији у Светоархангелском манастиру у Ковиљу началствовао је Његово Преосвештен-

ство Епископ мохачки господин Дамаскин, уз саслужење свештенства Епархије бачке и Епархије сремске.

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка Преосвећени владика Дамаскин је, између осталог, рекао: „Апостолство јесте једна од одлика Цркве, због чега и кажемо да верујемо у *Једну, Свешћу, Саборну и Ајосћолску Цркву*. Апостоли су позвани и призвани од Господа да проповедају реч Божју, да преносе ту реч Божју и, добивши благодат Светога Духа на дан Педесетнице,

Епископ мохачки Дамаскин
са новорукоположеним ђаконом Игором Раденовићем

они су неустрашиво почели да проповедају реч Божју и били су спремни да за њу пострадају. Управо из тог разлога је ова прва недеља Апостолског поста посвећена светим апостолима. Пост, драга браћо и сестре, јесте врлина која је извор свих других врлина. Пост јесте богољубиво уздржање од злих дела, уздржање од рђавих речи, али и уздржање од нечистих помисли.”

У току свете Литургије, владика Дамаскин је рукоположио у чин ђаконa Игора Раденовића, вероучитеља из Новог Сада.

Светињама у походе

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БАЧКА
СЛУЖБА ЗА ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА

СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ

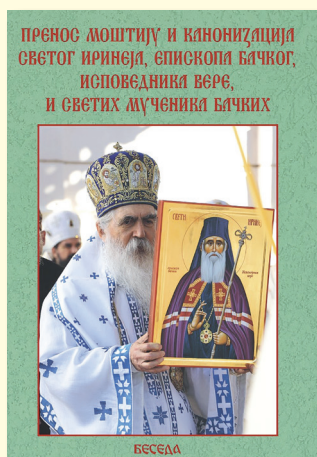
Путујте са благословом Цркве!

**Информације можете добити путем бројева телефона:
064/12-93-616 и 021/526-068**

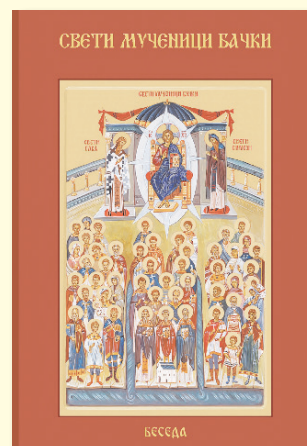
Издавачка делатност

**ПРЕНОС МОШТИЈУ
И КАНОНИЗАЦИЈА
СВЕТОГ ИРИНЕЈА,
ЕПИСКОПА БАЧКОГ,
ИСПОВЕДНИКА ВЕРЕ,
И СВЕТИХ МУЧЕНИКА
БАЧКИХ**

**СВЕТИ ИРИНЕЈ ЊИРИЋ
ЕПИСКОП БАЧКИ
ИСПОВЕДНИК ВЕРЕ**

**СВЕТИ
МУЧЕНИЦИ
БАЧКИ**

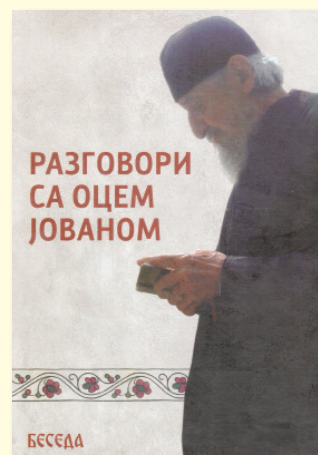
ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

ИЗ СМРТИ У БЕСМРТНОСТ
Погром у Бачкој
1941-1944. године

**ДЕЛАЈУЋИ
У ВИНОГРАДУ ГОСПОДЊЕМ**

**РАЗГОВОРИ
СА ОЦЕМ ЈОВАНОМ**

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ
ХРАМА У МАНАСТИРУ
ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА
НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЋУ

Жиро-рачун 105-081480300005509 (АИК Банка)